

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Судска заштита државине на породичној кући и
стану**
(мастер рад)

Ментор:
Проф. др Мирослав Лазић

Студент:
Александар Цекић
Бр.индекса: М 004/15-О

Ниш, 2017.година

САДРЖАЈ

Увод.....	1
I Појам и правна природа државине.....	5
1. Поимање правног института државине.....	5
1.1.Назив и појам.....	5
1.2.Елементи државине.....	7
2. Различите концепције појма државине.....	9
3. Правна природа државине.....	11
4. Државина и детенција.....	15
II Врсте и дејства државине.....	17
III Правна заштита државине.....	22
1. Судска заштита државине.....	23
1.1.Материјалне карактеристике државинског поступка.....	24
1.2.Процесне карактеристике државинског поступка.....	28
2. Специфичности код заштите од сметања државине на породичној кући и стану.....	33
IV Недостаци и предности у правној заштити државине уопште као и у заштити на породичној кући и стану.....	38
V Пракса и резултати на основу истраживања одлука о сметању државине на породичној кући и стану у поступцима пред Основним судом у Нишу и Основним судом у Лесковцу.....	43
Закључна разматрања.....	45
Попис коришћене литературе.....	49
Остала истраживачка грађа.....	50
Сажетак.....	52
Summary.....	53
Биографија студента.....	54

УВОД

Правни поредак штити разноврсне интересе грађана, како личне тако и имовинске. Заштита имовинских односа штити се признавањем одређених права (стварних и облигационих), али и признавањем правних дејстава одређеним односима сличним правима (правна моћ, правно стање, државина).

Социјално значајна сфера сваке правно уређене друштвене заједнице је успостављање фактичке власти на ствари (државине), како би могло доћи до њеног економског искоришћавања.

Фактичка власт на ствари у нашем савременом правном систему назива се државином, те стога правни поредак државини придаје значај кроз признавање бројних правних дејстава.

Државина представља чињеницу (*possessio non iuris est, sed facti*), која битише и у праву Републике Србије и у складу са тим схватањем се пружа правна заштита. Мада, један мањи део правних писаца сматра да је државина право, јасно је да државина није и да не може бити право.

У теорији постоје две концепције државине у зависности од броја потребних елемената за њено постојање: 1) Субјективна концепција, настала у римском праву, процењивала је да ли постоји државина по субјективном односу онога чијим радњама се врши власт на ствари односно да ли постоји (*animus*) и 2) објективна концепција која постојање или непостојање државине процењује према ономе што објективно постоји одн. према ономе што се може манифестовати у спољном свету без уплитања воље као унутрашњег субјективног елемента.

Наш Закон о основама својинскоправних односа (у даљем тексту ЗОСПО)¹ прихватио је објективну концепцију о државини. Суштина ове концепције је у одређивању државине као фактичке власти на ствари, изоставља се воља (*animus*) као правно небитан елемент.

Судови као независни органи, имају задатак да поред пружања правне заштите грађанских субјективних права, својим одлукама пружају и заштиту фактицитета, а тај фактицитет се протеком времена може претворити у неко субјективно право, наравно опет уз одлуку суда.

¹ Закон о основама својинскоправних односа („Сл.лист СФРЈ“, бр.6/80 и 36/90, „Сл. Лист СРЈ“, бр. 29/96 и „Сл.Гласник РС“, бр. 115/2005-др.закон).

Позитивно право Републике Србије за државину, као правно релевантну чињеницу, везује бројна правна дејства, која производи чињеница да постоји фактичка власт на ствари и то фактичка власт независна од права на ствар. Државина и право на државину могу се поклапати, али ова два различита правна појма никако не треба мешати. Правни субјекти могу имати право на државину (*ius possidendi*) које је засновано на неком грађанском субјективном праву, али државина не мора настати само као вршење правне власти, већ може настати и без ње, а у одређеним случајевима и супротно признатом овлашћењу. Државина, на основу напред наведеног, може постојати независно од права на ствар, односно, независно од тога да ли се у конкретном случају правна и фактичка власт на некој ствари поклапају или се једна другој супротстављају. Држалац, без обзира да ли своју државину заснива на основу неког права или не, има право да заштиту своје државине тражи у судском поступку, путем државинске тужбе.

Право својине, као правни институт, даје титулару права скуп овлашћења (*ius utendi, ius fruendi et abutendi*). Једно од овлашћења је и право на државину ствари (*ius possidendi*). Треба напоменути, да је својина грађанско субјективно право, према томе, садржи одговарајућа овлашћења које титулар може вршити. Управо зато, државину као фактицитет, треба разликовати од права на државину, као овлашћења које произлази из права својине или неког другог стварног права. Значај наведеног је тај да ималац субјективног права у коме је садржано право да ствар држи не мора нужно да ствар има у фактичкој власти да би имао и субјективно право из кога то овлашћење произлази, док држалац увек мора имати фактичку власт на ствари, да би могло бити речи о државини.

Сматра се у правној теорији да постоје две основне функције државине: функција публицитета и функција континуитета.²

Правна дејства која произлазе из континуитетне функције су: заштита државине од сметања, повољнији положај држаоца код кога се ствар налази у поступку по публицијанској тужби, положај држаоца приликом враћања ствари у петиторном спору за предају ствари, могућност да државина која је имала одређене квалитете и трајала законом одређено време, путем одржаја прерасте у право својине.³

² Вицковић Т., *Правна дејства државине у савременом праву*, докторска дисертација, Нови Сад., 2016., стр. 131

³ Попов Д., *Појам и врсте државине*, Нови Сад., 2002., стр. 175

Као најзначајније правно дејство призната је заштита државине од сметања, у овом раду биће обрађена судска заштита државине уопште као и судска заштита конкретно на породичној кући и стану, док о самопомоћи као другом виду заштите неће бити речи.

За теоријску анализу института, биће коришћена постојећа, домаћа и страна литература. Методологија истраживања прилагођена је самом предмету истраживања, те су коришћени следећи научно–истраживачки методи: Правно-догматски метод, нормативни, социолошки, психолошки, дескриптивни метод, анализа судских списа, метод студије случаја.

Дескриптивним методом биће описане различите карактеристике и специфичности института заштите државине на породичној кући и стану, као и практична примена законских решења. Студија случаја биће примењена код проучавања атипичних примера и одлука из праксе домаћих судова и адвокатуре.

Циљ нашег рада јесте првенствено ближе упознавање са појмом судске заштите државине уопште, судске заштите државине на породичној кући и стану у домаћем праву, као и испитивање колико је предметна правна регулатива верификована у пракси и да ли постоји потреба за евентуалним корекцијама постојећег позитивног права. С обзиром на то да питање судске заштите државине задире у приватну сферу живота појединаца, од великог је значаја упознати се са институтом сметања државине и специфичностима које из њега произилазе а све ради ефикасније примене закона у пракси. Стога ће у раду бити детаљно размотрена судска заштита државине уопште као и специфичности у судској заштити државине на породичној кући и стану, а такође и стање у пракси домаћих судова.

С обзиром на предмет и циљ нашег рада садржина је систематизирана на следећи начин:

У првом делу рада обрађени су: правни институт државине, назив, појам и елементи; различите концепције појма државине; правна природа државине; државина и детенција.

Други део рада посвећен је врстама државине и дејствима која производе. Различите врсте државине последица су другачије садржине власти субјекта права који врши фактичку власт на ствари, обима фактичке власти, одговора на питање да ли се државина заснива на пуноважном правном послу, свести држаоца о усклађености његове државине са правом, начина стицања, те броја лица која врше фактичку власт на ствари. Уз сваку од врста биће поменути и правна дејства које могу произвести у праву.

У трећем (централном делу рада) „Правна заштита државине“ обрађене су материјалне и процесне карактеристике судске заштите као и поједине специфичности код заштите од сметања државине на породичној кући и стану. *Материјалне карактеристике државинског поступка* односе се на чињенице из материјалног односа о којима се расправља у поступку за сметање државине, попут приговора манљивости државине, приговора *petitorium absorbet possessorium* или преклузивности рокова о могућности захтевања судске заштите итд. *Процесне карактеристике државинског поступка* односе се на чињенице везане за сам парнични поступак у парницама због сметања државине, попут активне и пасивне легитимације, процесних рокова, те хитности као једне од најбитнијих карактеристика државинског поступка итд.

У другом поглављу трећег дела обрађене су *специфичности код судске заштите државине од сметања на породичној кући и стану*: Начин на који се врши радња сметања, ко се користи државинском заштитом, одговори на одређена питања која настају у ситуацијама када се сметање врши међу суддржаоцима на породичној кући и стану односно између посредног и непосредног држаоца (закупца и закуподавца), питање степеноване државине те значај привремених мера. Већина обрађених питања поткрепљено је судском праксом виших судова Републике Србије као и одлукама Врховног касационог суда.

Четврти део посвећен је недостацима и предностима у правној заштити државине уопште као и заштити на породичној кући и стану. У овом делу изложена су запажања из истраживања и из адвокатске праксе.

Пети део посвећен је истраживању одлука и представљању добијених резултата у поступцима за сметање државине на породичној кући и стану који су вођени пред Основним судом у Нишу и Основним судом у Лесковцу.

У закључним разматрањима изложена су запажања и закључци аутора на основу резултата истраживања о сметању државине на породичној кући и стану као и недостаци у регулисању института судске заштите државине на породичној кући и стану са интенцијом да се да допринос унапређењу правне регулативе из области државинске заштите пред судом.

I ПОЈАМ И ПРАВНА ПРИРОДА ДРЖАВИНЕ

1. Поимање правног института државине

Правни поредак успоставља критеријуме на основу којих се процењује да ли одређена фактичка власт има својства државине или не. Када државина у формалноправном смислу постоји (према критеријумима које је успоставио правни поредак) она постаје правно релевантна чињеница која покреће правни механизам и доводи до одређених промена у правној сфери. На тај начин правни поредак поверава државини одређене функције које доводе до специфичних правних дејстава. За потребе разумевања правних дејстава државине, неопходно је претходно утврдити да ли државина постоји.⁴

1.1. Назив и појам

Етимолошки државина води порекло из римског права. У римском праву је за државину коришћен назив *posessio* за поседовање, а *possedere* за поседовати. Корен речи води порекло од речи *sedere* што значи седети, запосести. Према римском правнику *Labeon*, државина се тако назива према седишту или постављењу, јер државину (*posessio*) природно држи онај ко на њему стоји (*sedere*).⁵ Наше право усваја назив државина.⁶

Државина је фактичка власт⁷ коју једно лице има на некој ствари, а којој објективно право признаје одређена дејства. Фактичка власт на ствари може бити последица неког субјективног права држаоца, али то не мора бити случај. Државину има власник, али и лопов, утајивач, узурпатор права или вршилац садржине неког другог права.

„Појам државине се одређује да би се на одређене фактичке ситуације, некад фактичке власти, некад фактичка стања, применио одређени правни режим (одређени скуп правних правила) који је под именом државина садржан у закону или законнику“.⁸

⁴ Вицковић Т., *op.cit.*, стр. 33

⁵ Ромац А., *Извори римског права.*, Загреб., 1973., стр. 203

⁶ У ЗОСПО, у глави V (наслов главе „Државина“) фактичка власт на ствари назива се државином.

⁷ „Модерна правна теорија под појмом фактичке власти сматра оно стање које се у општој свести људи у друштву прихвата као такво“.

Wolf E., *Lehrbuch des Sachenrechts.*, Köln., 1971., стр. 17

⁸ Водинелић В., *Шта се штити у посесорном поступку? О појму и природи државине(поседа).*, Дјелотворна правна заштита у правичном поступку- Изазови правосудних трансформација на југу Европе., Правни

Према томе, државина је фактичка власт која се врши на основу неког субјективног права, или независно од права, али за коју право везује одређене правне последице. Истина, државина је најчешће садржина неког субјективног права, нпр. права својине. Међутим, државина постоји и онда када лице нема субјективно право, али на ствари предузима одређене радње као да га има. Држаоцем се сматра, како је напред поменуто, лопов, узурпатор и утајивач, та чињеница није пожељна, али је друштвена реалност. Лице које врши фактичку власт на ствари има интерес да ствар држи, а дуже држање ствари код околине ствара претпоставку да се ради о праву на ствари. Зато право уважава ову чињеницу, тако што за њу везује одређене правне последице.⁹

Државина се може дефинисати као фактичка власт на ствари, независно од тога да ли се врши на основу субјективног права или без правног основа и независно од тога да ли држалац верује да је овлашћен да врши ту фактичку власт.¹⁰

Често се у литератури и међу правним теоретичарима поставља питање да ли је могуће дефинисати државину а да дефиниција буде довољно општа и потпуна, да може обухватити све појединачне случајеве. Одговор на ово питање највероватније ће бити одричан из разлога јер је „фактичка власт на ствари“ правно неодређен појам те није могуће унапред подвести и обухватити све случајеве који би се могли окарактерисати као државина. У Немачкој владајуће схватање је да је фактичка власт на ствари тзв. елементарни појам који се и не да ближе одредити, односно не да се унапред и уопште одредити критеријум или критеријуми на основу којих би се знало да ли је посредни фактичка власт него остаје једино да се то одређује од случаја до случаја према схватању које влада у односима међу људима.“¹¹

факултет свеучилишта у Загребу., Загреб., 2013., стр. 392 Доступно на: http://www.pravo.unizg.hr/download/repository/Liber_amicorum_MD_-_puni_tekst.pdf

⁹ Ковачевић Куштримовић Р; Лазих М., *Стварно право.*, Ниш., 2009., стр. 29

¹⁰ Станковић О; Орлић М., *Стварно право.*, Београд., 1999., стр. 33

Мада је појам државине тешко могуће уобличити и сместити у једну дефиницију због специфичности института и синтагме „фактичка власт на ствари“ која представља висок степен неодређености и правни стандард, можемо се сложити да је дата дефиниција прихватљива. Многи правни писци стоје на становишту да је фактичка власт на ствари тзв. елементарни појам који се не може ближе одредити.

¹¹ Водинелић В., *Шта се штити у посесорном поступку?.*, ор.сит., стр. 386

1.2. Елементи државине

Да би фактичка власт коју неко лице има на ствари била правно релевантна, одн. да би се могло говорити о постојању државине потребно је да постоји фактичка власт на ствари (*corpus possessionis*). Фактичка власт на ствари постоји онда када држалац предузима неке од материјалних апрехензионих радњи које се могу сматрати као вршење одређеног права.

Материјалне радње су најчешће оне реалне које чине садржину права својине, због чега се каже да је државина „срце права својине“.

Фактичке радње морају бити такве да, споља посматрано, дају изглед неког права; као да је држалац власник, плодуживалац или закупац и слично. Оне се манифестују као становање у кући, употреба аутомобила, обрада земљишта, подизање стамбеног кредита, уређење ограде око куће итд. Право ове поступке, које означавају садржину државине назива апрехензионим радњама.¹²

Да бисмо уопште могли говорити о постојању државине као правном институту односно о постојању њених основних елемената, морамо разликовати два основна схватања о појму државине а то су субјективно и објективно схватање.

Код субјективног схватања појма државине (римско схватање државине) тј. у системима који усвајају субјективни концепт постоје два неопходна елемента како бисмо могли говорити о постојању државине, први је тај да мора постојати фактичка власт на ствари или (*corpus possessionis*) јер она представља конститутивни и неопходан елемент. Други, субјективни елемент јесте воља да се ствар држи као своја (*animus domini*), то значи да није довољно само понашати се као власник, већ и поступати као власник (*animus rem sibi habendi*).

Код објективног схватања појма државине фактичка власт представља једини конститутивни елемент државине. Дакле, од тога коју концепцију посматрани правни поредак прихвата (објективну или субјективну) зависи који елементи ће бити саставни део појма државине.

Наш ЗОСПО прихвата објективну концепцију државине па каже да „државину ствари има свако лице које непосредно врши фактичку власт на ствари (непосредна

¹² Ковачевић Куштримовић Р; Лазић М., *op.cit.*, стр. 29-30

Наведени правни израз „апрехензиона радња“ потиче од латинске речи *apprehendere*, *prehendi*, *prehsum*, што значи прихватити се, ухватити.

државина). Државину ствари има и лице које фактичку власт на ствари врши преко другог лица коме је по основу плодуживања, уговора о коришћењу стана, закупа, чувања, послуге или другог правног посла дало ствар у непосредну државину (посредна државина). Државину права стварне службености има лице које фактички користи непокретност другог лица у обиму који одговара садржини те службености.¹³

Након навођења законског текста јасно се може закључити да је у нашем праву прихваћен објективни концепт и када говоримо о елементима државине требали би поменути само фактичку власт односно *corpus possessionis* као једини и уједно конститутивни елемент појма државине.

Међутим, да ли због утицаја Римског права на Европском континенту или због учења разних природноправних правца морамо се ипак сложити са чињеницом да је за настанак државине потребна ипак природна воља. Ми практично вољни елемент не издвајамо као посебан већ је он уткан у самом појму фактичке власти на ствари, јер је немогуће држати ствар без воље, али то није квалификована – својинска воља.

„Воља не може бити ирелевантна, зато што је посед уједно и једна врста социјалног односа, па воља као психички акт сваког човека мора бити јасна и усмерена према другим субјектима, према другим лицима.“¹⁴

Код наследничке државине немамо постојање фактичке власти на ствари. Наследник постаје држалац у тренутку отварања наслеђа оставиоца, односно наследник у моменту смрти оставиоца поседује наследничку државину, што је изузетак, јер за постојање државине фактички није потребан ниједан елемент. Овде је реч о спиритуализованој државини.

Оригинално дефинисање државине, у ранијој правној теорији, које свакако треба поменути, је да државину чини неколико конститутивних елемената: субјект, објект, однос субјекта и објекта, заблуда и заштита.¹⁵

¹³ Члан 70 став 1,2 и 3 ЗОСПО

¹⁴Gavella N., *Посјед ствари и права.*, Загреб., 1990., стр. 26

¹⁵ Вицковић Т., *op.cit.*, стр. 36

2. Различите концепције појма државине

У зависности од елемената који чине појам државине разликујемо две концепције појма државине. Воља да се ствар држи представља елемент који прави разлику између две правно постојеће концепције. Поред воље, основни елемент за постојање државине према обема концепцијама је фактичка власт.

Фактичка власт, приликом узимања у обзир чињеница да ли државина у датом конкретном случају постоји мора бити трајнијег карактера. Такође, мора постојати могућност држаоца да исти искључи сва трећа лица од било каквог узнемиравања односно захватања у неки део фактичке власти према ствари на којој поседује државину.

На крају, да бисмо говорили о државини неопходно је да је ствар која је предмет државине у сваком моменту доступна држаоцу, с тим да привремена спреченост не доводи до престанка државине.

Факат држања неке ствари је спољна манифестација државине, али воља због чега се ствар држи се не може поуздано утврдити. У римској концепцији она се образлагала као воља да се ствар држи као своја, а у германској је могућа државина и када се ствар држи и као туђа како би се на ствари вршила нека ограничена, парцијална власт.¹⁶

Иако према објективној концепцији државине воља није услов за постојање државине, не може се говорити о вршењу фактичке власти у одсуству било какве воље да се са том ствари влада, потребно је да постоји макар природна воља.

а) Римска (субјективна) концепција државине. Посматрано хронолошки субјективна (класична) концепција државине је прва настала, односно у римском праву су била потребна и фактичка власт и државинска воља да би се могла пружити правна заштита држаоцу.

Према римској (субјективној) концепцији државина се посматра као јединство тела и духа (*animusa* и *corpusa*).¹⁷

Као што је речено, за појам државине су према римској концепцији потребна два елемента: фактичка власт или *corpus possessionis* (држање ствари) и државинска воља *animus domini*. Изворно, институт државине је настао у римском праву, а општи појам државине у римском класичном праву довођен је у везу са својином. Римско право је

¹⁶ Попов Д., *Концепције о државини.*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду., бр. 1- 3/2000-2001., стр. 80

¹⁷ Рашовић З., *Стварно право.*, Подгорица., 2002., стр. 39

захтевало за појам државине да се држалац понашао према ствари онако како би се и прави власник ствари понашао.

„За постојање државине у римском праву потребно је било да буду испуњена ова два услова: а) да се оствари фактичка власт на ствари, да она постоји и б) да се та власт врши у своје име.

Corpus possessionis представља објективни елемент државине који се манифестује као могућност држања и коришћења саме ствари. Није се тражио константан контакт држаоца и ствари. Субјективни елемент који је за постојање државине тражило римско право био је *animus possidendi*. Овај услов односи се на психички однос држаоца према ствари. Захтевала се воља и то не обична воља да се ствар држи, него да се ствар држи за себе (*animus rem sibi habendi*). Та воља је морала бити јавно изражена.

У класичном праву, сматрало се да је могуће да се у неким случајевима државина не угаси иако држалац привремено нема *corpus*, тако да је касније изграђен принцип *possessio solo animo retinentur* (државина се задржава самим *animus-om*).

б) *Објективна концепција државине*. Објективни државински концепт развио се у Немачкој. По овој концепцији из појма државине избацује се воља. Државина се изједначава са фактичком влашћу на ствари. За појам државине потребна је само фактичка власт на ствари (*corpus*). Немачко право пружа правну заштиту свакој фактичкој власти. Такође, немачко право прави разлику између државине у своје име и држања за другог, тако што разликује: својинску државину која постоји кад неко држи ствар која њему припада и употребну државину, која постоји кад неко држи једну ствар као уживалац, заложни поверилац, закупац итд. Тако, држалац постаје и онај који ствар држи по неком облигационоправном основу (непосредни држалац). Закуподавац је остао и даље држалац који има посредну власт – посредни држалац на ствари, јер је на основу правног посла уступио неке вршење фактичке власти на ствари. Детенција је постојала и носила је назив службеничка државина, која ће постојати ако неко врши фактичку власт на једној ствари за неког другог у његовом домаћинству или радњи или у сличном односу, тако да је дужан да извршава упутства која се тичу ствари.¹⁸ Иако се према НГЗ за постојање државине захтева само постојање фактичке власти на ствари, то не значи да воља и према овој концепцији није потребна. Сам појам власти у себи имплицитно садржи субјективну вољу за држањем ствари. Ко нема ту вољу, он нема ни државину. Нико не може постати

¹⁸ Вицковић Т., *op.cit.*, стр. 44

држалац ствари противно својој вољи. Та воља која је потребна за државину ствари је „природна“ воља, а не воља која се тражи за закључење правних послова. Стога и лице које је пословно неспособно може стећи и имати државину, јер стицање државине није правни посао.

3. Правна природа државине

Да ли је државина право или само правна чињеница којој правни пореци пружају правну заштиту, питање је које се непрестано поставља у правној теорији, а одговор никада није коначан и искључив.

Најстарије је схватање да је државина фактичка власт, реална чињеница друштвене стварности. То мишљење је изражено максимом: „Possessio non iurist est, sed facti“.¹⁹

Староримски правници су двојако тумачили појам државине: једни су сматрали да је државина чињеница одн. факат (*res facti*), а не право (*res iuris*), док су други сматрали да је државина и једно и друго тј. и чињеница и право.

У 17. веку постојало је схватање да је државина правни однос, право, па чак и субјективно право. Учење о државини као субјективном праву настало је међу правним теоретичарима аустријског и пруског права, али и француског. Оно је имало свој утицај на грађанске кодификације тога доба. Тако, Аустријски грађански законик државину регулише у делу о стварним правима, као једно од пет стварних права, поред својине, службености, залогe и наследства. Српски грађански законик имао је исто решење по угледу на Аустријски. Карактер права изводи се или из заштите права личности (заштитом државине штити се личност држаоца) или из постојања посебних тужби за заштиту државине.²⁰

За Јеринга, државина као фактичка власт на ствари је основна обмана, јер основ државинске заштите лежи у заштити својине, тако да је државина само једно стање својине, тачније како Јеринг каже „државина је спољни бедем својине“²¹ Без државинске заштите, својина би била „најнепотпунија и најнеспретнија установа на свету“. Јеринг за

¹⁹ Ковачевић Куштримовић Р; Лазић М., *op.cit.*, стр. 55

²⁰ *Ibid.* стр. 55

²¹ Jhering R., *Uber den Grund des Besitzschutzes.*, 1896., стр. 45. Према: Медић Д., *Државина у праву Републике Српске.*, Годишњак факултета правних наука (Бања Лука), год.2 бр.2, Паневропски универзитет Апеирон., Бања Лука., 2012., стр. 31 Доступно на: http://www.gfpn-au.com/sites/default/files/GFPN-2-2/GFP_godina%202_broj%20%20-Dusko%20Medic.pdf Датум приступа: 01.09.2017.године

то схватање налази разлоге у римском праву, иако се зна да је државинска заштита пружана и лицима која имају фактичку власт на ствари без својине као основа држања.²²

Један број теоретичара државини придаје мешовити карактер, карактер и факта и права. Према Савињију, државина је у суштини факат, али како право за њега везује и правне последице, она је истовремено и факат и право.²³ Тако, Савињи сматра да повреда фактичке власти на ствари није допуштена, што рађа право на државинску заштиту. Овом мишљењу је приговорено да насиље, као узрок државине, отвара питање заштите сваке фактичке власти као простог држања ствари. По представницима теорије воље, основ државинске заштите лежи у држаочевој вољи. Државина јесте фактичка власт на ствари која се остварује вољом држаоца (реална воља), независно да ли се јавља као последица неког права или не, и зато њена повреда мора бити санкционисана посебним правним средствима. Државинска заштита произлази из забране самовласног узнемиравања или одузимања ствари на којој постоји воља држаоца која се манифестује реално, фактичком влашћу на ствари. Заштита индивидуалне воље, приватне слободе, јесте основ заштите, а то је циљ правног поретка уопште.²⁴

Професор Г. Гершић је поводом питања о правној природи државине и дилеме („Да ли правна заштита чини један однос правом“?) био мишљења да није никако основан доказ да је државина право, што је она посебним тужбама заштићена. „Тужба сама по себи није право него је по правилу само одређена за заштиту права, а по изузетку она може бити одређена за заштиту нечега што није право него *правни одношај*, тј. животни одношај, који право узима у обзир, са којим неке извесне правне последице скопчава и за који правна правила прописује...“²⁵, иначе и професор Гершић је заступао став да је државина субјективно право.

Професор Недељковић, који је сматрао да је државина једно стварно право, истиче да: „Међ стварним правима постоји градација у погледу њихове садржине, јачине и апсолутности. Својина је најјача, државина много слабија, мада је садржина оба права

²² Ibid.

²³ Savigny., *Das Rechts des Besitzes.*, Wien., 1865., стр. 43. Према: Крнета С., *Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада I-III.*, том II., *Посјед.*, Београд., 1978., стр. 1013

²⁴ Ковачевић Куштримовић Р; Лазих М., *op.cit.*, стр. 55

²⁵ Гершић Г., *Природа државине и основа њене правне заштите : са критичким погледом на наш Грађански законик*, Београд., 1885. Цитирано према: Недељковић М., *О правном карактеру државине.*, Архив за правне и друштвене науке., књига трећа, Књижарница Геце Кона., Београд., 1907., стр. 439; Ковачевић Куштримовић Р; Лазих М., *op.cit.*, стр. 55-56

приближно иста: овлашћење за свестрано користовање једним предметом²⁶. Код својине је испуњено много више захтева позитивног права него што је то случај код државине.

У нашој предратној правној литератури заузет је став: „Када је питање о правном карактеру државине онда је најбоље сматрати је и као факат и као право, према томе са ког се гледишта она буде разматрала. С једне стране, државина је чисти факат, пошто означава физички однос власти једног лица на ствари. А са друге стране, тај факат заснива и нарочито овлашћење држаочево, да задржи ствар и да евентуално тражи и заштиту од власти у случају узнемиравања. Тиме дакле што држалац ужива заштиту у погледу своје фактичке власти на ствари, он се појављује као титулар једног субјективног права *sui generis*. То је право особене врсте и по својој природи и по интензитету. Оно је махом привремено и мора се уклонити пред јачим правом.“²⁷

Бартош наводи да по својој природи, државина као субјективно право јесте једно несвесно право на туђој ствари и према томе оно је по своме дејству слабије од права својине. Другим речима не дејствује према сопственику и гаси се својинском тужбом.²⁸

Када бисмо искључиво посматрали правна десјтва института државине могли бисмо доћи у заблуду да се ради о праву, међутим државина није и не може бити грађанско субјективно право. У појединим случајевима може доћи до ситуације да је државина заснована на неком грађанском субјективном праву, односно да представља спољашњи манифест права својине власника који је уједно и субјект државине, али фактичка власт често не бива заснована на неком праву, те је и то један од аргумената који иду у прилог да државина није право.

Ако би државина била право, имали бисмо два права са истом садржином: државину и својину, државину и службеност итд. Државинска заштита има други разлог, а не својство државине као субјективног права. Државина је у неку руку само привидност права, само његова фактичка, економска садржина.²⁹

Став да је државина факат а не право може се поткрепити и чињеницама да иста има само правна дејства и претпоставке, тј. судску државинску заштиту, могућност одржаја услед протекла одређеног времена (у зависности од врсте и квалитета државине), те претпоставку (привид) да субјект државине има и субјективно право на предмету државине.

²⁶ Недељковић М., *op.cit.*, стр. 442

²⁷ Марковић Л., *Грађанско право (прва књига) – Општи део и стварно право.*, Београд., 1912., стр. 282

²⁸ Бартош М., *Табацци из стварног права.*, Београд., 1936., стр. 45

²⁹ Гамс А., *Основи стварног права.*, 1971., стр. 238

За разлику од субјективног права које садржи овлашћење на захтев да се фактичко стање усклади са тим правом, државина постоји независно од субјективног права. Она је фактицитет који претходи субјективном праву и на основу ког може настати субјективно право.³⁰

Државина је одређено фактично стање заштићено објективним правом, а не неко право државине (*ius possessionis*). Државина је факат, фактичко стање, које не мења своју правну природу тиме што га право штити. Иако се третира као фактички, а не као својинскоправни однос, државина има значај правног института унутар једног правног система.³¹

„У сваком друштву се не признаје посједом нити сматра посједником сваки појединац који има ствар у својој власти, који их користи и фактички ужива, који се налази у одређеном просторном односу према њима. Мада у суштини факат, а не право, сваки фактички однос није самим тим и посјед у правном смислу. Тек онај фактички однос који је у датом друштву признат као посјед ужива његове предности, а пре свега правну заштиту.“³²

Можемо се сложити да је државина чињеница (факат), међутим, с обзиром да је регулисана ЗОСПО и да у Закону о парничном поступку³³ постоје посебна правила у парницама због сметања државине, да бисмо употпунили и уобличио синтагму како би била прихватљива, треба рећи да је државина правно релевантна чињеница. Тако, државина као правно релевантна чињеница може довести до настанка, промене или престанка неког грађанског субјективног права нпр. својине³⁴, на овом примеру увиђа се правни значај државине одн. како се фактичка власт може претворити у правну.

³⁰ Рајачић Ч., *Стварно право*, I дио., Загреб., 1956., стр. 6

³¹ Визнер Б., *Коментар Закона о основним власничко-правним односима*., Загреб., 1980., стр. 449

³² Крнета С., *Улога и значај посједа у нашем праву*., Докторска дисертација., Сарајево., 1963., стр. 48

³³ У Закону о парничном поступку („Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, 49/2013- одлука УС, 74/2013- одлука УС и 55/2014) (даље: ЗПП), тачније у трећем делу Закона у којем су регулисани Посебни поступци, у глави XXXI, постоје правила која суд примењује у поступцима због сметања државине док за део који није на том месту регулисан важе Опште одредбе ЗПП-а.

³⁴ Чланом 28 и 30 ЗОСПО регулисано је стицање својине одржајем у коме се државина, њен квалитет, појављују као најзначајнији услов за стицање права својине (поред протекта Законом прописаног времена)

4. Државина и детенција

Непосредни држаоци најчешће самостално врше фактичку власт на ствари, међутим може се десити да своју фактичку власт врше и преко другог лица, детентора. Детентор врши туђу фактичку власт на ствари, из чега се може закључити да он није држалац ствари. Наш правни поредак за детенцију не везује правна дејства, тако да детентор, за разлику од држаоца, нема право на судску државинску заштиту, нити може стећи право својине одржајем. Једино шта је на располагању детентору, а све у циљу заштите државине непосредног држаоца то је институт дефанзивне, одбрамбене самопомоћи, како би евентуално могао спречити трећа лица да се домогну држаочеве ствари и успоставе државину на њој, што би водило и престанку детенције.

Критеријум разликовања државине од детенције се развијао још од римског права, увођењем државине права, преласком са субјективне на објективну концепцију. У римском праву се није сматрао држаоцем онај који је имао фактичку власт (*corpus*) али без воље да држи ствар за себе, као своју, него је држао за другог који се сматрао за држаоца. Због одсуства *animusa*, римски класични правници су овај случај називали *possessio naturalis*, да би касније у науци био назван *detentio* (детенција). С обзиром да се детентор није сматрао држаоцем, била му је ускраћена државинска заштита. Детентор је било лице које је држало туђу ствар на основу облигационог уговора (закупац, депозитар и др.) или лице које је посудило туђу ствар (*comodatar*), као и лице које је држало туђу ствар као ималац ужег стварног права (*узуфруктуар* и *узуар*). Лице у чије име је држана ствар је сматрано као прави држалац и њему је признато право на државинску заштиту, јер је имао *animus possidendi*, без обзира што је *corpus* вршио посредством детентора.³⁵

У нашем позитивном праву: „Лице које по основу радног или сличног односа, или у домаћинству врши фактичку власт на ствари за друго лице, а дужно је да поступа по упутствима овог другог лица, нема државину.³⁶ Из ове законске формулације произилази да државину има држалац а да је детентор нека врста „продужене руке држаоца“ одн. да детентор поступа само и искључиво у складу са налозима држаоца. Из члана 71. ЗОСПО се може закључити да детентор може бити свако лице које се налази у радном или сличном односу код држаоца и које обавља апрехензионе радње према објекту државине у циљу вршења туђе фактичке власти. Детентор дакле поступа по налогу држаоца

³⁵ Вицковић Т., *op.cit.*, стр. 51-52

³⁶ Члан 71 ЗОСПО

извршавајући искључиво држаочеву фактичку власт. Ипак, у пракси је танка нит између детенције и државине јер би по правилу уколико детентор одступи од упутстава и налога држаоца ствари, уз испуњење одређених услова лако могао постати непосредни држалац ствари, па би онда претходни држалац био приморан да захтева државинску заштиту због сметања или одузимања државине коју му правни поредак омогућава.

Наш ЗОСПО као и Нацрт Грађанског законика³⁷ детенторе посматрају као лица која су помоћници у државини. Нацрт каже: „ Лице које на основу радног или сличног односа, или у домаћинству врши чињеничну власт на ствари за друго лице и дужно је да поступа по упутствима овог другог лица, нема државину. У овом случају државину има лице по чијим је упутствима притежалац дужан да поступа.³⁸ У цитираној законској одредби из Нацрта можемо уочити правни континуитет и доследност у односу на тренутно важеће законске норме као и норме које ће потенцијално у будућности бити примењиване, на релацији држалац-детентор (притежалац).

³⁷ Нацрт Грађанског законика Републике Србије. Доступно на: Сајт Министарства правде Републике Србије
Датум преузимања: 10.08.2017.године

³⁸ Члан 2183 Нацрта Грађанског законика Републике Србије

II ВРСТЕ И ДЕЈСТВА ДРЖАВИНЕ

У овом одељку биће обрађене врсте државине, с обзиром на различите критеријуме, као и практични значај сваке поделе.

Врсте државине које познаје наше законодавство су: непосредна и посредна државина, државина ствари и државина права, искључива државина и суддржавина. Свака од ових државина с обзиром на усклађеност са правним односом и дејством може бити: законита и незаконита, права и манљива, савесна и несавесна.

1) *Законита и незаконита државина* - Државина је законита ако се заснива на пуноважном правном основу који је потребан за стицање права својине и ако није прибављена силом, преваром или злоупотребом поверења.³⁹

Одређивањем појма законите својинске државине законодавац пре свега има у виду државину која је подобна за стицање права својине одржајем. Пуноважни правни основ за стицање права својине може бити уговор, нпр. уговор о продаји, уговор о трампи, уговор о поклону, али и једностранни правни посао, нпр. јавно обећање награде.⁴⁰ Дакле, да би државина била законита није довољно само да постоји пуноважан правни основ за стицање права својине, већ и да се ствар преда у државину. Правна теорија овај други услов не сматра неопходним, али се овом приликом нећемо бавити овом проблематиком.

СГЗ за закониту државину захтева такав правни основ којим се туђа права не вређају. Практично, законити држалац је само власник ствари, јер једино он не вређа туђа права.⁴¹

Незаконита државина је државина која нема правни основ за свој настанак или је он неважећи.⁴² С обзиром на то да се у праву прави разлика између рушљивих и ништавих правних послова, то треба нагласити да у случају да држалац има државину на основу рушљивог правног посла, он није незаконит држалац. Међутим, уколико се рушљив правни посао поништи, држалац постаје незаконит. Исто тако и онај држалац који има пуноважан правни основ за стицање права својине, али је до ствари дошао силом, преваром или злоупотребом поверења, јесте незаконити држалац. Незаконитим држаоцем можемо сматрати лопова, утајивача или узурпатора. Такође, уколико је оставилац био

³⁹ Члан 72 став 1 ЗОСПО

⁴⁰ Ковачевић Куштримовић Р; Лазић М., *op.cit.*, стр. 33

⁴¹ Ковачевић Куштримовић Р., *Државина према Српском грађанском законнику и Општем имовинском законнику за Црну Гору.*, Зборник за саветовања; 150 година од доношења Српског грађанског законика., Ниш., 1995., стр. 159

⁴² Ковачевић Куштримовић Р., Лазић М., *op.cit.*, стр. 33

незаконит држалац и наследник ће бити незаконит држалац, јер се законитост државине цени објективно.

Практични значај ове поделе огледа се у томе што једино законити држалац може стећи право својине путем редовног одржаја, док ванредним одржајем својину могу стећи и законити и незаконити држалац.⁴³ Само законити држалац може стећи право својине од невласника.⁴⁴ Међутим, када је у питању заштита државине, подела на закониту и незакониту државину није од значаја, те се и законити и незаконити држалац могу користити државинским тужбама.

2) *Савесна и несавесна државина* - Критеријум на основу којег се одређује да ли је државина савесна или несавесна је објективизирани субјективни став држаоца према усклађености његове фактичке власти с правом, односно његов став о томе да ли има право на државину или не.⁴⁵

Државина је савесна ако држалац не зна или не може знати да ствар коју држи није његова.⁴⁶

Аустријски грађански законик савесну државину назива поштеном. "Поштен држалац је онај ко из вероватних основа ствар коју држи сматра за своју, а непоштен је онај ко зна или из околности мора претпоставити да ствар коју он држи другом припада" параграф 326.⁴⁷

Несавесна државина постоји када држалац зна или према околностима мора да зна да није титулар права чију фактичку власт врши. То су лопов, узурпатор, утајивач.⁴⁸

Савесност наследника се процењује с обзиром на однос наследника према законитости оставиоачеве државине, те ако наследник није знао нити је могао знати да је оставилац незаконит држалац он ће бити савестан, односно у супротном ће бити несавестан. Савесност државине правног лица цени се по савесности његових органа који су овлашћени да га заступају.⁴⁹ Када је у питању државина пословно неспособног лица савесност се цени с обзиром на савесност његовог заступника, а уколико је пословно

⁴³ Члан 28 ЗОСПО

⁴⁴ Члан 31 ЗОСПО

⁴⁵ Цветић Р., *Практикум за Судску праксу-грађанско право „Правна дејства државине“*, Нови Сад., 2004., стр. 32

⁴⁶ Члан 72 став 2 ЗОСПО

⁴⁷ Попов Д., Цветић Р., *Државина према Грађанском законнику за Кнежевину Србију.*, Зборник за саветовања; 150 година од доношења Српског грађанског законика., Ниш., 1995., стр. 169

⁴⁸ Ковачевић Куштримовић Р., Лазић М., *op.cit.*, стр. 34

⁴⁹ Станковић О; Орлић М., *op.cit.*, стр. 45

неспособно лице способно за расуђивање цени се према њему и према законском заступнику.

Практични значај ове поделе огледа се у томе што једино савестан држалац може стећи право својине одржајем, не и несавестан. Савесност се претпоставља, а потребно је да постоји за све време које је потребно да се својина стекне путем одржаја.

3) *Права и манљива државина* - Манљива државина је она која је стечена силом, преваром или злоупотребом поверења. Државина је стечена силом (*vis absoluta*) када је предузимањем насилничке радње туђа државина престала или је сужена.⁵⁰ Уколико држалац са намером да стекне државину доведе у заблуду или одржава претходног држаоца у заблуди, можемо говорити о стицању државине преваром. Међутим, уколико је ствар на којој се стиче државина, већ била поверена држаоцу по неком основу, онда би се могло говорити о стицању државине злоупотребом поверења, уколико је држалац самовласно побољшао свој положај на штету претходног држаоца. Дакле, у свим овим случајевима државина је манљива.

Државина је права, уколико није стечена силом, преваром или злоупотребом поверења.

Манљива државина није мирна, па не ужива заштиту према лицу од кога је на противправан начин стечена али само под условом да се у поступку за сметање државине истакне приговор манљивости, дакле код манљиве државине уживање правне заштите је релативног карактера. До њеног умирења долази протеком рокова у којима се може остварити државинска заштита, било путем самопомоћи, било путем суда.⁵¹ По протеку ових рокова манљива државина ужива државинску заштиту и према лицу од кога је прибављена силом, преваром или злоупотребом поверења.

Практични значај ове поделе огледа се у томе што манљиви држалац не може стећи право својине одржајем.

4) *Непосредна и посредна државина* - Непосредни држалац је лице које фактичку власт на ствари врши непосредно, лично, али и оно лице које преко другог лица остварује фактичку власт, преко тзв. притежаоца.⁵²

Посредна државина постоји када лице вршење фактичке власти на ствари преноси на другога на основу плодуюживања, уговора о коришћењу стана, закупа, послуге или

⁵⁰ Вицковић Т., *op.cit.*, стр. 93

⁵¹ Цветић Р., *op.cit.*, стр. 31

⁵² Ковачевић Куштримовић Р; Лазић М., *op.cit.*, стр. 36

другог правног посла.⁵³ Дакле, у овом случају су лица на која се преноси вршење фактичке ствари непосредни држаоци. Однос између непосредне државине и посредне државине уређују правним послом власник као посредни држалац и непосредни држалац.

Посредни држалац мора да пристане на то да посредством неког другог лица као непосредног држаоца врши фактичку власт на ствари, јер у супротном посредна државина не постоји. На пример, ако је власнику одузета ствар, непосредна државина је успостављена, али није успостављена посредна државина, јер власник није пристао да фактичку власт на ствари врши посредством одузимаоца.

5) *Државина ствари и државина права* - Држалац који фактичку власт на ствари врши као да је власник ствари, кажемо да има државину ствари. Државина ствари не мора да подразумева да је држалац стварно власник ствари, јер и лопов може бити држалац ствари. Државина ствари назива се још и својинска државина, јер држалац врши фактичку садржину права својине.

Државина права (*quasi possessio*) јесте државина која за објект има право које држаоцу омогућава фактичку власт ужу од оне коју пружа право својине.⁵⁴ Држалац права врши фактичку власт на ствари, али је она ужа од оне коју врши држалац ствари, односно која произилази из својине. Ужа фактичка власт на ствари коју врши држалац права последица је ужих права које држалац права има у односу на право својине. Држаоцима права могу се сматрати плодуживалац, залогопримац и сл.

Практични значај ове поделе огледа се у томе што и државина права омогућава државинску заштиту, али и стицање права службености одржајем.

б) *Идеална државина (државина наследника)* - Идеална државина ствари представља посебну врсту државине која постоји када држалац ефективно не врши фактичку власт на ствари. Државина наследника је идеална државина. Наследници постају држаоци у тренутку отварања наслеђа, независно од тога када су стварно почели да врше фактичку власт на ствари. Законитост државине наследника цени се објективно, што значи да је државина наследника иста као и државина оставиоца. Уколико је оставилац био законит држалац и наследник ће бити законит. С друге стране, савесност државине наследника, цени се субјективно, и то с обзиром на став наследника према законитости државине оставиоца. Наследник који није знао нити је могао знати да је државина оставиоца незаконита, биће незаконит, али савестан држалац.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid., стр. 37

Идеална државина ужива државинску заштиту, као и свака друга државина.

7) *Искључива државина и суддржавина* - Подела на искључиву државину и суддржавину врши се с обзиром на број лица који врше фактичку власт на једној ствари.

Искључива државина постоји када само једно лице врши фактичку власт на ствари, док у случају суддржавине постоји више лица која врше фактичку власт.

Искључиви држаоци као и суддржаоци имају потпуно исти положај приликом судске заштите државине, одн. активно су легитимисани на покретање државинског спора и то можемо рећи за заштиту државине суддржалаца према трећим лицима, док је нешто другачија ситуација уколико суддржалац захтева судску заштиту према другом одн. осталим садржаоцима, поједини правни теоретичари кажу да је таква заштита немогућа други пак да је могућа уз модификацију државинског поступка.

У нашој теорији се прихвата и допушта се тужба због узнемиравања државине између суддржалаца.⁵⁵ Само је потребно доказати да је дошло до сужавања фактичке власти између суддржалаца.

⁵⁵Види: Стојановић Д., *Стварно право*, Крагујевац, 1998., стр. 35 (супротан став)

III ПРАВНА ЗАШТИТА ДРЖАВИНЕ

Иако државина није право, већ фактичко стање, она као фактичко стање представља правно релевантну чињеницу, за коју право везује одређене правне последице. Најзначајнија правна последица постојања државине као фактичког стања, без обзира на врсту државине и њену усклађеност са правом, јесте правна заштита државине.

Две су основне функције државине, функција публицитета и функција континуитета. Правна дејства која произлазе из континуитетне функције су: заштита државине од сметања, повољнији положај држаоца код кога се ствар налази у поступку по публицијанској тужби, положај држаоца приликом враћања ствари у петиторном спору за предају ствари, могућност да државина која је имала одређене квалитете и трајала законом одређено време, путем одржаја прерасте у право својине.⁵⁶

У раду ћемо се бавити судском заштитом државине на непокретностима а посебно на породичној кући и стану.⁵⁷

⁵⁶ Попов Д., *Појам и врсте државине.*, op.cit., стр. 175

⁵⁷ Напомене ради, поред судске заштите државине као други вид заштите предвиђена је самопомоћ која у овом раду неће бити предмет обраде.

Уколико је држалац ствари остварио државинску заштиту путем самопомоћи у складу са условима предвиђеним Законом о основама својинскоправних односа, и на тај начин успоставио повраћај у пређашње стање, исти нема право и на пружање државинске заштите путем суда. Из образложења:"Члановима 75, 76 и 77 ЗОСПО прописано је да сваки држалац ствари и права има право на заштиту од узнемиравања или одузимања државине (сметање државине), да држалац има право на самопомоћ, да је нужна и да начин њеног вршења одговара приликама у којима постоји опасност, а да се судска заштита од узнемиравања, односно одузимања државине, може тражити у року од 30 дана од дана сазнања за сметање и учиниоца, а најкасније у року од годину дана од насталог сметања (спор због сметања државине).

Из цитираних законских одредби следи да је лицу које претендује на државинску заштиту омогућено да заштиту од узнемиравања или одузимања државине оствари путем самопомоћи, уколико су за то испуњени законски услови прописани чланом 76 Закона о основама својинскоправних односа, или путем судске заштите од узнемиравања, односно одузимања државине, под условом из чланова 75, 77, 78 и 79 наведеног закона.

Из наведеног даље следи да држалац ствари, уколико је сврху државинске заштите, односно враћања одузете државине, остварио путем самопомоћи, нема право на судску заштиту државине.

Чланом 79 ЗОСПО прописано је да ће се одлуком о захтеву за заштиту државине одредити забрана даљег узнемиравања државине под претњом новчане казне, односно враћање одузете имовине, као друге мере потребне за заштиту од даљег сметања. Из цитиране законске одредбе произилази да је тужба за сметање државине кондемпнаторна тужба чији је циљ успостава пређашњег поседованог стања.

Стога, у ситуацији када је тужилац повраћај у пређашње стање успоставио путем самопомоћи и тиме остварио сврху пружања државинске заштите, по оцени Вишег суда, а супротно закључку првостепеног суда, захтев тужиоца за пружање државинске заштите није основан, због чега је побијана одлука морала бити преиначена."- Решење Вишег суда у Београду, Гж 12676/2013 од 7.5.2014. године, Извор: *Paragraflex*

1. Судска заштита државине

Свака државина, односно она фактичка власт која постоји у моменту сметања, ужива заштиту. При томе, за заштиту државине није од значаја колико дуго је трајала државина до тренутка када је дошло до сметања.

Заштита се пружа последњој мирној државини, а мирна је свака, осим вициозне, која није мирна у односу на лице од којег је прибављена на недозвољен начин и то за време док му је дозвољена државинска заштита, путем (офанзивне) самопомоћи или путем суда.⁵⁸

До сметања државине може доћи на два начина: одузимањем државине и узнемиравањем државине. Одузимање државине постоји онда када је последњи мирни држалац ствари потпуно лишен државине, те је државина успостављена на страни оног који је ствар одузео. Ужи облик сметања постоји када је дошло до узнемиравања државине, односно када је држаоцу ограничено или отежано вршење фактичке власти на ствари. Начин сметања није од практичног значаја, те држалац ужива правну заштиту како у случају одузимања тако и у случају узнемиравања.

Да би се нечији самовласни чин могао квалификовати као сметање државине, потребно је да такав чин за последицу има измењено стање фактичке власти, односно наметање туђе власти. С друге стране, да би чин био самовласан потребно је да нема пристанка држаоца, односно да нема овлашћења на основу закона или одлуке надлежног државног органа.⁵⁹

Сваки држалац ствари и права има право на заштиту од сметања државине – одузимањем или узнемиравањем.⁶⁰

Иако се поступак због сметања државине покреће најчешће због одузимања државине на покретним стварима, у пракси се јављају и поступци у којима тужиоци траже да суд реши питање њихових фактички одузетих непокретности. Ради се пре свега о случајевима незаконитог одузимања државине тих непокретности, без икаквог правног основа.

⁵⁸ Цветић Р., *op.cit.*, стр. 49

⁵⁹ У том слисцу: „Без основа је тужба којом држалац захтева повраћај одузете ствари до којег је дошло услед извршења правноснажне судске одлуке“. Trabucchi G., *Commentario breve al Codice civile.*, Padova., 1997., стр. 10045. Наведено према: Попов Д., *Тужба због сметања државине.*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду., 3/2011., Нови Сад., 2011., стр. 226

⁶⁰ Члан 75 ЗОСПО

Такође, треба истаћи да „нека материјална добра по својој природи или сврси која им је додељена нису подобна за успостављање државине, па самим тим ни за државинску заштиту“⁶¹ (тако на пример паркинг место на јавној површини, као јавно добро није подобно за државинску заштиту).

За пружање државинске заштите није неопходно да држалац стално, односно непрекидно врши фактичку власт на ствари, већ је довољно да држалац у сваком тренутку може да има државину ствари (виртуелна власт).⁶²

1.1. Материјалне карактеристике државинског поступка

Поступак због сметања државине је као посебна врста парничног поступка регулисан Законом о парничном поступку, као и ЗОСПО. Овај поступак је особен у односу на општи парнични поступак, по томе што се у поступку због сметања државине расправља искључиво о фактичким питањима. То значи да се расправа по државинској тужби ограничава само на претресање и доказивање чињенице последњег стања државине и насталом сметању. Дакле, није од утицаја право на државину, правни основ државине и савесност држаоца.⁶³

⁶¹ Тешић Н., *Неколико актуелних питања из области заштите државине.*, Електронски чланак., 2013., стр. 69. Доступно на: <http://www.harmonius.org/wp-content/uploads/2015/03/8-harmonius.pdf> датум приступа: 15.09.2017.године

⁶² *Власник ствари може бити држалац истих (стамбена зграда), иако живи у иностранству, па ужива државинску заштиту, сходно члану 78 Закона о основама својинско правних односа.* Из образложења: "Доказима изведеним у току поступка утврђено је да су тужилац и тужена били брачни другови, њихов брак је разведен правноснажном пресудом тога суда, тужилац је постао власник породичне куће и зграда на цитираним парцелама и као такав је уписан у јавним књигама. Првостепени суд је на основу изведених доказа утврдио да је тужилац, који сада живи у А., био у последњој мирној и фактичкој државини непокретности означеној у изреци, коју је манифестовао на тај начин што је кућу закључао и обезбедио видео надзором и алармом, о чему је дана 06.10.2009. закључен уговор о одржавању и техничком обезбеђењу објекта, а са друге стране туженици нису били у државини куће, јер су се од критичног дана иселили из наведених непокретности и прешли да живе у град као подстанари.

Наводима жалбе се не може оспорити правилност и законитост првостепеног решења, па се неосновано истиче да је тужилац одласком у А. престао да врши фактичку власт на предметној имовини. По налажењу другостепеног суда, за постојање фактичке власти није неопходно да постоји стална просторна повезаност држаоца са истом ствари, већ је потребна воља држаоца да ствар држи као своју, а из самих доказа јасно произилази да је тужилац на поменути начин закључио уговор о одржавању техничког обезбеђења објекта, исти закључао и на улазну капију ставио катанца, након чега је отишао у иностранство, па јасно произилази да се тужилац налазио у једном трајнијем просторном односу према наведеној имовини и на тај начин је манифестована његова државина, па предузетим радњама- обијањем катанца, улазних врата породичне куће, извршен је акт сметања поседа тужиоца". - Решење Вишег суда у Чачку, Гж. 1318/2010 од 05.01.2011. године Извор: *Paragraf lex.*

⁶³ *Правни основ државине и савесност тужиоца као држаоца није од утицаја на право на заштиту од сметања државине када се докаже да је тужени сметао коришћење текуће воде самовољним прекидањем токова текуће воде преко заједничког водомера који се налази у делу дворишта туженог, а којем тужилац*

Као што је већ напред речено, суд у поступку због сметања државине испитује само чињенице, односно утврђује постојање последње, мирне фактичке власти и постојање чина сметања, а не расправља о правним питањима.⁶⁴ На овај начин, такође се реализује начело хитности. Од правила да суд у посесорном поступку расправља само о чињеницама и да свака државина ужива заштиту без обзира на квалитет, изузетак постоји у случају истицања приговора манљиве државине⁶⁵ и приговора *petitorium absorbet possessorium*.⁶⁶ Истицањем приговора манљиве државине тужени тврди да је он ствар повратио коришћењем дозвољене самопомоћи од тужиоца, те из тог разлога тужилац не може уживати државинску заштиту (ипак заштита путем приговора манљиве државине је релативног карактера из разлога јер је приговор за туженог могућност тако да ће до заштите доћи уколико приговор не буде истакнут). С друге стране, истицањем приговора *petitorium absorbet possessorium*,⁶⁷ тужени тврди да је између њега и тужиоца окончан

нема приступ. Из образложења: "Према утврђеном чињеничном стању и на основу изведених доказа суд је утврдио да је тужени сметао тужиоца у коришћењу текуће воде, тако што је преко водомера, које се налази у делу дворишта који користи тужени, искључио доток воде за део куће који је у државини тужиоца и то на трећем спрату стамбеног објекта. Тужиоцу је онемогућен приступ у део дворишта који држи тужени, а у коме се налази шахта са водомером.

Сагласно одредби чл. 75 чл. 78 и чл. 80 Закона о основама својинскоправних односа тужилац има право на заштиту од овако учињеног узнемиравања, а на ово његово право без утицаја је правни основ државине и савесност тужиоца као држаоца". – Решење Вишег суда у Нишу, Гж 1323/2013 од 10.06.2013. године, *Paragraf lex*.

⁶⁴ *Чињеница да је у току парница ради утврђивања права својине на ствари је без утицаја на одлуку у спору због сметања државине, пошто суд пружа заштиту према последњем стању државине и насталом сметању, при чему није од утицаја право на државину и правни основ државине*. Из образложења: "У жалби је тужени оспорио основаност тужбеног захтева, истичући да има право својине на предметном стану, које је јаче од права државине тужиоца. Ради утврђивања права својине туженог на спорном стану пред првостепеним судом је у току парнични поступак. Међутим, позивање на право својине, односно чињеница да је пред првостепеним судом у току парница ради утврђивања права својине на стану, није од утицаја на одлучивање у овој парници. У парници за заштиту државине искључено је расправљање о праву на државину, односно правном основу државине, па је правилно првостепени суд нашао да питање својине није битна чињеница од које зависи основаност тужбеног захтева". - Решење Вишег суда у Нишу, Гж. 2162/2012 од 06.12.2012. године, Извор: *Paragraf lex*.

⁶⁵ „Иако према одредбама члана 78 став 2 Закона и држалац који је државину стекао силом, потајно или злоупотребом поверења има право на заштиту, то право нема према лицу од кога је на тај начин дошао до државине, а у конкретном случају то лице је тужена. Са наведених разлога тужилац нема право на државинскоправну заштиту у смислу члана 75, члана 78 став 1 и члана 80 Закона. - Решење Вишег суда у Суботици, Гж. 80/2012 од 28.2.2012. године, Извор: *Paragraf lex*.

⁶⁶ Цветић Р., *op.cit.*, стр. 61

⁶⁷ *Уколико је у парничном поступку између истих страна (петиторна парница) донета правноснажна пресуда којом је утврђено да страна која има својство тужиоца у новој (посесорној) парници нема право стварне службености проласка преко спорних парцела, то исти у новопокренутој парници нема право на заштиту државине наведеног права*. Из образложења: "На основу наведеног суд првог степена је оценио да тужиоцу не може пружити државинску заштиту у смислу одредаба чл. 77 и 78 Закона о основама својинскоправних односа.

Према становишту Вишег суда оваква одлука првостепеног суда је правилна. Наиме, с обзиром да је правноснажном пресудом утврђено да овде тужилац нема право стварне службености проласка спорним правцем за долазак у своју парцелу, и да је тужиоцу наложено да престане да користи парцелу овде туженог

петиторни спор у његову корист. Како је циљ посесорне заштите да се успостави стање које је постојало док се не разреши спор о праву, разумљиво је да се мора узети у обзир чињеница да је тај спор окончан.

Занимљиво је да је СГЗ предвиђао другачије решење. Наиме, прва реченица параграфа 201 гласи "Кад једну ствар правично држиш, имаш права држати је, и другога одбити и искључити", а у ставу 1. параграфа 200 одређен је појам правичне државине "Државина онда је тврда, и има силу и важност, кад је правична, тј. на праву основана, које ће онда бити, када туђа права с тим остају невредама, нити се нарушавају".⁶⁸ Дакле, произилази да према СГЗ, правни основ настанка државине јесте услов да би државина могла да буде заштићена.

Закон временски ограничава могућност држаоца да захтева судску заштиту (спор за сметање државине), и то роковима за подизање тужбе који су преклузивни. Тужба због сметања државине може се подићи у року од 30 дана од дана сазнања за сметање и учиниоца (субјективни рок), а најкасније у року од годину дана од насталог сметања (објективни рок). Ови рокови су материјалноправне, а не процесноправне природе. Уколико у фази претходног испитивања тужбе, суд утврди да је тужба неблагоприятна, долази до одбацивања тужбе, односно ако се суд већ упустио у меритум, суд ће донети одлуку којом одбија тужбени захтев.⁶⁹ С обзиром на то да су у питању преклузивни рокови, о њима суд води рачуна по службеној дужности током читавог поступка.

Код рокова за подизање државинских тужби значајно је и питање од ког момента тече рок у случају поновљеног сметања државине; он може бити одређен даном у коме је

за све врсте пролазака, то у конкретном случају нема основа да се тужиоцу пружи заштита државине наведеног права, јер је овакав захтев тужиоца у супротности са наведеном правноснажном пресудом.

Стога Виши суд налази да је побијано решење донето правилном применом материјалног права, а наводи жалбе, којима се оспорава чињенично стање утврђено у првостепеном поступку, нису од утицаја на другачију одлуку суда у овој парници". - Решење Вишег суда у Ваљеву, Гж. 442/2010 од 18.3.2010. године

⁶⁸ Попов Д; Цветић Р., *op.cit.*, стр. 173

⁶⁹ *Зависно од фазе парничног поступка у којој је утврдио да је тужба за сметање поседа неблагоприятна, суд ће је одбацивати или ће мериторно одлучити и одбити тужбени захтев, а због истека преклузивног рока који је прописан одредбама материјалног права.* Из образложења: "Неосновани су жалбени наводи да је суд погрешно применио материјално право када је одбио тужбени захтев уместо одбацио тужбу, из разлога неблагоприятности поднете тужбе. Наиме, чињеницу да је тужилац пропустио рок за подношење државинске тужбе у смислу члана 77 ЗОСПО, првостепени суд је утврдио током расправе, па пошто се ради о преклузивном року материјалног права, о основаности тужбеног захтева требало је мериторно одлучити, а не тужбу одбацивати као неблагоприятну како се то жалбом истиче. Када суд у фази претходног испитивања тужбе утврди да је тужба поднета после законом предвиђеног рока, тада може одбацивати тужбу као неблагоприятну. Међутим, уколико је време предузимања радње квалификоване као чин сметања утврђено у поступку, па суд утврди да је тужилац пропустио рок за подношење тужбе, тада је тужбени захтев државинске тужбе неоснован". – Решење Вишег суда у Београду, Гж. 7809/2012 од 4.9.2014. године, Извор: *Paragraf lex*.

предузета прва радња сметања, или неким другим у коме је поновљена радња сметања. Сматра се да као почетак рока, у том случају, треба узети дан када је „према разумној процени постало јасно да ће се сметање наставити и да је за његов престанак потребна интервенција суда. Ово питање је фактичке природе и процењује се према околностима у сваком конкретном случају⁷⁰

Што се тиче правила државинске заштите наше право не прави разлику у погледу услова и рокова.⁷¹

Уколико држалац пропусти да у прописаним роковима оствари заштиту државине у посесорном поступку, заштиту може остварити једино у петиторном поступку.

Суд у посесорном поступку треба да утврди постојање последње и мирне државине на страни тужиоца и постојање чина сметања државине од стране туженог. Као што је већ напред речено чин сметања постоји уколико је дошло до узнемиравања или одузимања државине. Радње којима је извршено сметање могу бити различитог карактера, па осим физичког сметања, оно може да буде учињено и вербалним путем.⁷² Радња сметања може

⁷⁰ Ковачевић Куштримовић Р; Лазих М., *op.cit.*, стр. 50

⁷¹ Водинелић В., *Чему посесорни поступак? О разлогу посесорне заштите.*, Правни записи, год.IV, бр.2 (2013)., Правни факултет Универзитета Унион., 2013. Стр.316 - У Немачкој, рокови за заштиту су различити према томе да ли је реч о одузимању или узнемиравању. У Италији, за разлику од заштите од одузимања, где се то не тражи, држалац се штити од узнемиравања само ако је пре сметања континуирано имао државину бар годину дана.

⁷² *Узнемиравање државине вербалним путем постоји само када се титулару права упуту озбиљна претња (стављање у изглед будућег зла титулару права, члановима његове породице или имовини) и на тај начин изрекне забрана даљег коришћења права.* Из образложења: "Из утврђења првостепеног суда произилази да је тужиља власник стана који се налази у улици С. бр. 2 Н.С., а тужени сувласник стана на истој адреси. Улаз у оба стана врши се кроз "ајнфорт". Тужиља је у посед мирног коришћења "ајнфорта" ступила 1995. године када се њен син уселио у предметни стан и тужиља долази бар 2-3 пута недељно и користи "ајнфорт". "Ајнфорт" је једини улаз тужилиног стана. Тужени је у јулу месецу 2004. године ступио у посед мирног коришћења стана и "ајнфорта". Дана 17.08.2009. године тужиља је била у Н. С у стану у улици С. бр. 2, али је предвече кренула аутобусом за С. М. У вечерњим часовима истог дана, дошло је до вербалног сукоба између супруга тужиље и туженог. Око 19,20 часова истог дана супруг тужиље М.Ф. је позвао тужиљу мобилним телефоном и рекао јој да га је Р. З. вербално напао упућујући му претње "да ће нас зазидати, да ће послати људе да нас пребију, да ће позвати полицију, како се уопште усуђујемо да пролазимо кроз "ајнфорт". Супруг јој је тада рекао да је том инциденту присуствовао и тужилин син и да је тужени кидао каблове од телефона који се налазе на левој страни ајнфорт капије. Након позива свог супруга, тужиља је позвала полицију.

Према одредби чл. 70 ст. 3 Закона о основама својинско правних односа, државину права стварне службености има лице које фактички користи непокретност другог лица у обиму који одговара садржини те службености. Одредбе чл. 75. истог закона прописују да сваки држалац ствари и права (члан 70) има право на заштиту од узнемиравања или одузимања државине (сметање државине). Судска заштита од узнемиравања, односно одузимања државине може се тражити у року од 30 дана од дана сазнања за сметање и учиниоца, а најкасније у року од годину дана од насталог сметања (чл. 77 ЗОСПО). Према чл. 78 ст. 1 ЗОСПО суд пружа заштиту према последњем стању државине и насталом сметању, при чему није од утицаја право на државину, правни основ државине и савесност држаоца. Расправљање о тужби због сметања државине ограничиће се само на претресање и доказивање чињеница последњег стања државине и насталог сметања. Искључено је претресање о праву на државину, о правном основу, савесности или несавесности државине или о захтевима за накнаду штете (чл. 448 ЗПП-а).

бити учињена чињењем, радњама, речима (претњом) и нечињењем (злоупотребом поверења).

1.2. Процесне карактеристике државинског поступка

Тужбу због сметања државине може подићи сваки држалац коме је одузета државина или је узнемирена.

Активну легитимацију има сваки последњи фактички и мирни држалац ствари коме је државина повређена. Суддржалац ужива заштиту од сметања државине у односу на трећа лица, као и у међусобним односима са другим суддржаоцима, ако један од њих онемогућава другога у дотадашњем начину вршења физичке власти на ствари која је у њиховој државини.⁷³ У теорији се сматра да је посесорна заштита суддржаоца у односу на друге суддржаоце спорна, и то из разлога што се у парницама за заштиту државине расправља само о фактичким питањима. Активну легитимацију уживају такође непосредни и посредни држалац како према трећим лицима тако и један према другом.

Државинску заштиту ужива као држалац и носилац права коришћења градског грађевинског, изграђеног или неизграђеног земљишта.⁷⁴ Активно легитимисана лица за покретање поступка због сметања државине, јесу и наследници. Наследник државину стиче у тренутку отварања наслеђа, независно од тога када је ефективно стекао фактичку власт на ствари. Дакле, наследник стиче право на државинску заштиту, већ у тренутку отварања наслеђа. Уколико постоји више наследника, онда се у том случају примењују одредбе које се односе на суддржаоце.

У немачком праву, и закупац и закуподавац уживају државинску заштиту према трећим лицима. Међутим, кад је реч о узајамним односима који настају из уговора о

Сметање државине се изузетно може извршити и вербално када се титулару права упути озбиљна претња (стављање у изглед будућег зла титулару права, члановима његове породице или имовини) и на тај начин изрекне забрана даљег коришћења права. Узнемиравање државине вербалним путем постоји само ако је такво узнемиравање озбиљно и ако је довело до престанка државине ствари или права. У конкретном случају, према утврђеном чињеничном стању, озбиљне претње није било, нити су увреде које је тужени упутио супругу тужиље довеле до престанка државине права стварне службености. Стога и тужбени захтев тужиље је неоснован". – Решење Вишег суда у Новом Саду, Гж. 1640/2011 од 24.5.2011. године, Извор: *Paragraf lex*

⁷³ Члан 80 ЗОСПО

⁷⁴ Поповић З., *Заштита државине.*, Правни живот бр. 12/87, вол. 37., 1987., стр. 1438

закупу, у немачкој правној теорији преовлађује схватање да само закупац ужива државинску заштиту против закуподавца, а да закуподавцу таква заштита не припада.⁷⁵

У француском правном систему, који се заснива на субјективној концепцији државине, преовладава схватање да закупац нема државину, већ само детенцију на закупљеној ствари. Отуда закупац не може подизати тужбе због сметања или одузимања предмета државине, нити тужбе за обустављање радова ни против трећих лица ни против закуподавца.⁷⁶ Закупац једино може подићи тужбу због насилног одузимања ствари, и то само против трећих лица, не и против закуподавца.

Детентор или притежалац није активно легитимисано лице за подизање посесорне тужбе.⁷⁷

Државинску заштиту не ужива ни табуларни држалац, као лице које је у катастру непокретности погрешно уписано као власник или титулар неког другог стварног права.

Такође, манљиви држалац, односно лице које је државину стекло силом, преварно или злоупотребом поверења, начелно ужива судску заштиту, осим према лицу од кога је таква државина стечена.⁷⁸ Међутим у поступку странка мора истаћи приговор манљивости државине тако да је уживање правне заштите по овом приговору релативног карактера. По протеку рокова за захтевање државинске заштите, манљиви држалац може тражити

⁷⁵ Орлић М., *Заштита државине (поседа)*., Анали правног факултета у Београду 1979/3-4., 1979., стр. 309

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ *Детентор, као лице које по основу радног (или сличног) односа врши фактичку власт на ствари за друго лице, не може бити активно легитимисан за покретање поступка у парницама због сметања државине из разлога што исти нема право на државинску заштиту.* Из образложења: "На тако утврђено чињенично стање, првостепени суд је правилно применио материјално право, одредбу члана 71 Закона о основама својинско правних односа, када је утврдио да тужилац М. Ј. није активно легитимисан, зато што он није био држалац предметних просторија, већ је био детентор тих просторија и као такав не ужива државинску заштиту и на основу члана 75 истог закона одбио тужбени захтев.

Наиме, уговор о закупу није закључио тужилац, већ Општински одбор.....из В. па је до постојања те странке она била држалац предметних просторија, а од њеног престанка те просторије је наставила да и даље користи поменута одборничка група и само је она могла као удружење, односно облик удруживања, да буде држалац предметних просторија, после престанка странке, а не тужилац или пак неки од чланова тог удружења. Зато другогостепени суд налази да је првостепени суд правилно утврдио да тужилац није био држалац предметних просторија, јер их никада није држао за себе, већ као члан поменуте странке, односно члан поменуте одборничке групе, па је у том смислу само странка или сада одборничка група била у државини предметних просторија. Тачно је да одборничка група нема својство правног лица, али то по налажењу другогостепеног суда не би био разлог да јој се не пружи државинска заштита, обзиром да одборничка група представља облик организовања одборника, значи облик удрживања.....коме парнични суд може признати својство странке, па би у том смислу само она била активно легитимисана за тражење посесорне заштите, као држалац предметних просторија". – Решење Вишег суда у Ваљевоу, Гж. 172/2011 од 17.2.2011. године, Извор: *Paragraf lex*

⁷⁸ Члан 78 став 2 ЗОСПО

државинску заштиту и против лица од кога је државину прибавило силом, преваром или злоупотребом поверења.⁷⁹

Тужени у поступку због сметања државине може бити свако лице које је извршило сметање државине. У пракси се и лице које је дало налог за извршење сметања државине, сматра пасивно легитимисаним лицем, заједно за оним лицем које је непосредно извршило сметање.⁸⁰

Месно надлежан је суд у месту налажења непокретности, на којој постоји државина ствари, односно права које је сметано, а за сметање на покретним стварима поред опште месне надлежности (пребивалиште туженог) надлежан је и суд на чијем је подручју настало сметање.⁸¹ У првом степену стварно је надлежан основни суд опште надлежности, док по жалби одлучује виши суд опште надлежности.

Битна карактеристика поступка због сметања државине јесте *хитност*. Начело хитности, остварује се у свим фазама овог поступка. У поступку због сметања државине суд не доставља тужбу туженом на одговор и не заказује и не одржава припремно рочиште.⁸² Одлука о одређивању привремених мера доноси се у року од осам дана. Рок за жалбу износи осам дана. Жалба не задржава извршење решења. Рок за добровољно извршење обавезе одређује се према околностима за сваки случај посебно. Ревизија није дозвољена. Извршење решења може се тражити у преклузивном року од 30 дана од

⁷⁹ *Држалац има право на заштиту манљиве државине и према лицу од кога је силом, потајно или злоупотребом поверења стекао државину, уколико је према лицу од кога је поменуто државина стечена протекло субјективни рок од 30 дана, односно рок од годину дана од насталог сметања, у ком року је он могао да затражи државинску заштиту.* Из образложења: "Жалба неосновано тврди да побијана одлука садржи противречне разлоге у вези примене одредбе члана 78 став 2 ЗОСПО.

Напротив, другостепени суд налази да побијана одлука садржи потпуне и непротивречне разлоге у вези примене поменуте законске одредбе.

Наиме, првостепени суд правилно налази да тужиоци у посматрано време нису имали манљиву државину, већ истиниту државину и да у том смислу имају право на посесорну заштиту, обзиром да су за туженике протекли рокови из члана 77 поменутог закона.

Тачно је да је првостепени суд у разлозима побијане одлуке навео како су се туженици противили пролазу трећих лица и да се може закључити да је у том погледу државина тужилаца заиста манљива, али после те реченице, првостепени суд, цитирајући поменуто одредбу члана 78 став 2 и износећи утврђено чињенично стање, да су тужиоци и раније пуштали трећа лица да пролазе предметном парцелом, односно претходно утврђено чињенично стање, да је стање у погледу пролаза трећих лица уз дозволу тужиоца и противљење туженика трајало најмање две године пре посматраног догађаја, правилно налази да је од насталог сметања према лицу од кога је стечена манљива државина прошао рок из поменутог члана, правилно закључујући да тужиоци имају право на заштиту тако стечене државине и према туженицима, па у том смислу другостепени суд налази да нема противречности у разлозима, јер је првостепени суд објаснио како је у конкретном случају манљива државина прешла у истиниту државину".- Решење Вишег суда у Ваљеву, Гж. 497/2011 о д12.5.211. године, Извор: *Paragraf lex*

⁸⁰ (ЖСРи, Гж. 1231/1998, од 23. вељаче 2000. године), избор одлука Врховног суда Републике Хрватске, бр. 1/2000

⁸¹ Члан 51 ЗПП

⁸² Члан 449 ЗПП

његове правоснажности. Понављање правоснажно завршеног поступка због сметања државине дозвољено је само из разлога предвиђених у Закону о парничном поступку (чл. 426. тачке 1 до 3), у року од 30 дана од правоснажности решења о сметању државине.

У току поступка суд може по службеној дужности и без саслушања противне странке да одреди привремене мере у складу са законом који уређује извршење и обезбеђење ради отклањања хитне опасности противправног оштећења или спречавања насиља или отклањања ненадокнадиве штете.⁸³ Такође, суд може и на предлог странке, у року од осам дана од пријема предлога, донети одлуку против које није дозвољена посебна жалба, којом ће одредити привремене мере.

Након спроведене главне расправе и доказног поступка, суд одлучује о основаности тужбеног захтева решењем. Разлог што суд у овом поступку одлучује решењем, а не пресудом, је провизорни карактер заштите која се пружа у посесорном поступку. Међутим, могуће је у парницама због сметања државине доношење решења због изостанка (тзв. контумација), као и на основу признања и одрицања од тужбеног захтева. Како је тужба за сметање државине тужба за осуду на чинидбу, решење којим се усваја тужбени захтев има кондемпнаторни карактер.⁸⁴ Суд одлуком којом усваја *тужбени* захтев, утврђује да је дошло до сметања државине, налаже туженом да врати одузету државину,

⁸³ Члан 451 ст. 1 ЗПП

⁸⁴ *Тужба за сметање државине је тужба за осуду на чинидбу, а не деклараторна тужба, па у складу са тим тужилац њоме може тражити успоставу пређашњег стања или забрану од даљег узнемиравања, али не и само утврђење сметања.* Из образложења: "Из стања у списима произилази да је захтевом постављеним у тужби тужила тражила да се утврди да су је тужени сметали у коришћењу поседа- непокретности у О. која се налази у Улици.....бр....., на кат. парц....., која је по природи представља СПА центар, тако што су дана 16. априла 2009. године удаљили раднице фирме из наведеног простора и заменили цилиндрице на бравама улазних врата.

Чланом 79 Закона о основама својинскоправних односа прописано је да се одлуком о захтеву за заштиту од сметања државине одређује забрана од даљег узнемиравања државине под претњом новчане казне, односно враћање одузете државине, као и друге мере потребне за заштиту од даљег сметања.

Из садржине цитиране одредбе произилази да тужбени захтев у спору за сметање државине мора да садржи или захтев за постављање пређашњег стања или забрану од даљег узнемиравања државине или и једно и друго. Тужбом за сметање државине не може се тражити само утврђење чина сметања, јер тужба за сметање државине није тужба за утврђење, већ тужба за осуду на чинидбу.

Наиме, поступак за сметање државине служи смо циљу да се успостави последње мирно стање државине и да се оно заштити. Тужба је материјално правна тужба на чинидбу, која је усмерена само на заштиту и обнављање последњег мирног стања државине.

Како из стања у списима произилази да је захтевом постављеним у тужби тужила тражила само да се утврди да су је тужени сметали у последњем мирном и фактичком поседу непокретности, ближе описане у изреци побијаног решења, без захтева за успостављање пређашњег стања или забране даљег узнемиравања државине, то тужила, по оцени Вишег суда, не може уживати државинску заштиту, јер се не може само утврдити да је почињено сметање, обзиром да је то само једна од пранивх претпоставки за оцену основаности захтева за успоставу пређашњег поседовног стања или за оцену основаности захтева за забрану од даљег узнемиравања државине".- Решење Вишег суда у Београду, Гж 7377/2012 од 28.11.2013. године, Извор: *Paragraf lex*.

односно одредити забрану даљег узнемиравања државине под претњом ночане казне.⁸⁵ При томе, у изреци не мора да стоји датум сметања.⁸⁶

Иако суд редовно, када утврди да је дошло до сметања, налаже туженом да врати одузету ствар односно забрањује даље узнемиравање под претњом новчане казне, суд може да имајући у виду околности случаја, одбије захтев тужиоца за враћање у пређашње стање. По том питању, став је заузео и Врховни касациони суд РС.⁸⁷

У пракси, као што је напред речено могуће је да суд ценећи све околности конкретног случаја, иако утврди да је учињено сметање, одбије тужбени захтев за успостављање првобитног стања. Међутим, поставља се питање како ће се посесорни поступак окончати, ако је у току самог поступка дошло до успостављања првобитног стања. Врховни касациони суд РС је заузео став да, тужилац иако је сметање државине престало, има правни интерес да се утврди да је дошло до сметања, јер би у случају истоветног сметања поседа могао захтевати на основу исте извршне исправе да суд донесе ново решење о извршењу.⁸⁸

⁸⁵ Члан 79 ЗОСПО

⁸⁶ Није неопходно да изрека решења о сметању државине садржи датум сметања. Из образложења: "У изреци првостепеног решења није наведен датум када је извршено сметање, али то не чини изреку нејасном, јер датум када је извршено сметање је од значаја за оцену благовремености поднете тужбе, а што даље значи да не мора бити наведено то у петитуму тужбе, већ је довољно да буде тај датум наведен у реферату тужбе. У конкретном случају у реферату је наведен датум када је извршено сметање, и у односу на тај датум првостепени суд је правилно оценио и о томе дао разлоге да је поднета тужба благовремена а у смислу одредаба чл. 77 ЗОСПО".-Решење Вишег суда у Ваљеву, Гж 1180/2011 од 8.12.2011. године, Извор: *Paragraf lex*

⁸⁷ У спору због сметања државине суд може одбити захтев за успостављање пређашњег стања, ако нађе да околности случаја, а нарочито савесност странака и минорни значај реституције за тужиоца која би за туженог била претерано тешка, оправдавају. Из образложења:"Тужени је од надлежног органа управе добио дозволу за градњу куће на грађевинској парцели у чијем се поседу налазио тужилац. У циљу извођења припремних радова тужени је без знања и одобрења тужиоца ушао у ову парцелу, скинуо ограду од тараба и посекао два родна дрвета.

Код таквог стања ствари нижестепени судови су усвојили тужбени захтев и утврдили да је тужени на описани начин сметао тужиоца у државини грађевинске парцеле, те су туженог обавезали да успостави пређашње стање.

Републички јавни тужилац је сматрао да околности конкретног случаја не оправдавају наложену реституцију која би за тужиоца била од минорног значаја, а за туженог претерано тешка.

Врховни суд Србије је уважио захтев за заштиту законитости. При томе је изразио став да се приликом одлучивања о реституцији у споровима због сметања државине, мора водити рачуна и о општем правилу по коме су грађанска права призната субјектима да их користе, али не и да их злоупотребљавају. Злоупотреба права постоји ако се неко субјективно право не врши у циљу због кога је признато него да би се ограничило неко туђе субјективно право. У конкретном случају, из стања списка би се могло закључити да је тужени током спора саградио кућу и ставио је под кров. Зато је нужно утврдити да ли би се успостављањем пређашњег стања државине и забраном туженом да долази на парцелу, туженом било ономогућено да користи кућу саграђену на основу дозволе надлежног органа управе".- Врховни суд Србије, Гзз-6/96 од 25.3.1997. године- Билтен правне праксе Републичког јавног тужилаштва Србије из области грађанскоправне заштите законитости за 1997. годину- стр. 46, Извор: *Paragraf lex*

⁸⁸ Решење Врховног суда Србије, Прев. 261/2003 од 1.10.2003. године- Судска пракса трговинских судова- Часопис за привредно право, бр. 4/2003- стр. 138. Извор:*Paragraf lex*

Против одлуке суда у посесорном поступку, може се изјавити жалба у року од осам дана од пријема. Суд може одлучити да жалба из оправданих разлога нема суспензивно дејство, односно да не одлаже извршење.⁸⁹

Уколико се сметање понови, нема вођења нове парнице већ се на основу решења којим је утврђено сметање подноси предлог за дозволу извршења суду и суд одређује извршење правноснажне и извршне одлуке (колико год пута сметање да се понови, сваки пут се може захтевати принудно извршење).⁹⁰ Извршна исправа се добровољним или принудним извршењем по правилу апсорбује. Међутим када се ради о извршној исправи донетој у поступку због сметања поседа, то правило не важи.⁹¹

2. Специфичности код заштите од сметања државине на породичној кући и стану

Циљ поступка због сметања државине је заштита или повраћај последњег стања државине ствари или права.⁹² Овако одређен циљ добија још више на значају када су

⁸⁹ Члан 452 ЗПП

⁹⁰ У члану 366 Закона о извршењу и обезбеђењу став 1 и 2 („Сл.гласник РС“, бр.106/2015 и 106/2015 – аутентично тумачење) којим се регулише поновно сметање државине стоји: Ако је извршни дужник добровољно испунио обавезу из извршне исправе донесене у поступку због сметања државине или је на основу ње спроведено извршење, па поново начини сметање државине које се у суштини не разликује од ранијег суд, на предлог извршног повериоца и на основу исте извршне исправе, доноси ново решење о извршењу којим налаже враћање ствари у државину извршног повериоца или извршном дужнику изриче новчану казну према одредбама о повреди обавезе на чињење (члан 364). Предлог за извршење може се поднети у року од 30 дана од дана сазнања за поновно сметање државине, а најкасније у року од једне године од поновног сметања.

Пракса Основног суда у Нишу је да се уколико дође до поновног истоврсног сметања не подноси нови предлог за дозволу извршења на односу извршне исправе, већ се извршни поверилац поднеском обраћа суду или јавном извршитељу (у зависности од тога ко спроводи извршење) са позивом на број извршног предмета у ком је први пут донешено решење о извршењу у ком предочава суду или јавном извршитељу да је дошло до поновног сметања државине и захтева да суд или јавни извршитељ поново поступи по претходно донешеном решењу о извршењу. Такође пракса суда и јавних извршитеља је да се кажњава извршни дужник уколико дође до поновног сметања.

*Када се понови сметање државине, а обзиром да је претходно сметање утврђено правноснажним решењем суда, тужилац нема правни интерес за нову тужбу, јер може да тражи извршење на основу раније донетог решења. Из образложења: Првостепени суд је погрешно заузео став о томе да се тужилац може одредити који поступак ће у ситуацији када је учињено поновно сметање државине водити, јер за поновни парнични поступак исти није имао правни интерес, те је због тога првостепени суд уз битну повреду одредаба парничног поступка из чл. 361 став 2 тачке 10 ЗПП погрешно донео решење усвојивши тужбени захтев тужиоца.- Решење Вишег суда у Панчеву, 3 Гж. 721/2012 од 16.10.2012.године, Извор: *Paragraf lex*.*

⁹¹ Месаровић К., *Гласник адвокатске коморе Војводине.*, бр. 6/1992., Нови Сад., стр.15

⁹² Глигоријевић Б., *Нека спорна питања из поступка због сметања поседа.*, Архив за правне и друштвене науке., волумен 53, бр. 3-4/1974., стр. 485

добра која се штите у посесорном поступку непокретности а посебно породичне куће и станови.

Сви наводи и чињенице из наслова „Судска заштита државине“ односе се и на сметање државине на породичној кући и стану, у овом делу биће споменуте неке специфичности из правне теорије и судске праксе везане за сметање државине на породичној кући и стану из разлога јер је поменуто сметање друштвено значајније.

Радња сметања је извршена односно врши се, уколико је у питању одузимање или узнемиравање, на породичним кућама и становима. Сметалац потпуно лишава дотадашњег држаоца у вршењу фактичке власти на кући и стану или га у том вршењу узнемирава односно омета. Радњом сметања успоставља се ново фактичко стање, односно власт, било да се власт дотадашњег држаоца породичне куће и стана смањује или нестаје. Радња сметања државине најчешће бива учињена неким чињењем од стране сметаоца и то тако што сметалац замени браву на вратима породичне куће или стана дотадашњег држаоца, тиме успостави ново фактичко стање и онемогући дотадашњег држаоца у вршењу фактичке власти. У пракси се јавља такође и вербално сметање, на породичној кући и то често када супружник без промене браве на улазним вратима уз озбиљне претње по живот онемогући другом супружника у вршењу фактичке власти на заједничкој породичној кући.

Државинском заштитом се често користе и сами власници породичних кућа и станова с обзиром да посесорна заштита представља бржи правни пут од петиторне, а и у погледу чињеница које је потребно доказати у једном и другом поступку за држаоца ком је државина одузета односно узнемирана правно ће бити лакши положај у посесорном поступку.

Са разлогом се можемо запитати: „Да ли је посесорни поступак који се води између пређашњег и садашњег држаоца (сметаоца) сметња за вођење петитивног спора о праву на државину породичне куће и стана“? одговор је одричан. Ималац права на државину породичне куће и стана може у посебном петиторном поступку доказати своје право на државину. Ово је од посебног значаја код сметања државине на породичној кући и стану са оправданим разлогом јер власник може остати без „крова над главом“ услед одузимања државине од стране сметаоца. Дешава се често у пракси да се из одређених разлога петиторни спор правноснажно оконча брже него посесорни спор па самим тим ово питање добија већи значај у пракси. Такође, јако је битно да ималац права на државину на

породичној кући и стану јасно определи којом ће се заштитом користити јер од тога зависи и примена процесних правила у судском поступку.⁹³

Значајно је такође питање избора заштите међу суддржаоцима на породичној кући и стану с обзиром да се фактичка власт може вршити и на основу сусвојине коју суддржаоци имају на предметној непокретности, међутим проблем настаје у ситуацији када један од суддржалаца сматра да га је други суддржалац узнемирио у вршењу фактичке власти на делу породичне куће и стана за који сматра да га искључиво користи и држи. Два су могућа правна пута. Први је државинска заштита, где је неспорно да је последње фактичко стање предуслов допуштености тужбе међу суддржаоцима, а чин сметања усмерен на измену дотадашњег начина вршења фактичке власти,⁹⁴ један од суддржалаца који је активно легитимисан у државинској парници биће у обавези да докаже последње фактичко стање своје суддржавине без расправе о правним питањима. Други правни пут, био би подношење предлога за физичку деобу породичне куће и стана у ванпарничном поступку који ће разуме се произвести и другачије правне последице од државинског поступка. Сматрамо да је за суддржаоце чија је фактичка власт квалитативно смањена лакше и прихватљивије водити државински спор из разлога јер нема расправе о правним питањима, у овој

⁹³ Процесна правила из главе XXXI Закона о парничном поступку се не примењују на све државинске тужбе, већ само на парнице због сметања државине. У парници по тужби по основу права на државину из члана 81 ЗОСПО примењују се опште одредбе процесног закона. Из образложења: "Неосновани су жалбени наводи да је првостепени суд био дужан да у конкретном случају примени правила процесног права која се односе на парнице због сметања државине. Законом о основама својинскоправних односа (даље: Закон) предвиђене су две врсте државинских тужби и то тужба због сметања државине и тужба за заштиту по основу права на државину. Од тога о каквој се врсти тужбе ради зависи и примена одредби процесног права из Главе XXXI Закона о парничном поступку (даље: ЗПП). Према одредби члана 79 Закона, одлуком о захтеву за заштиту од сметања државине одређује се забрана даљег узнемиравања државине под претњом новчане казне, односно враћање одузете државине и друге мере потребне за заштиту од даљег сметања. Према члану 81 Закона, независно од спора због сметања државине, може се тражити судска заштита државине по основу права на државину. У вези са овом врстом тужбе, сходно се примењују одредбе члана 37 Закона према којима се у наведеној парници доказује право на државину на ствари које може произилазити из права својине, али и из неког другог права и фактичка власт туженог на ствари. Наводи тужиоца у тужби у извесном смислу јесу контрадикторни у вези са тим по ком основу тужилац подноси тужбу, јер у првом делу он наводи да своју активну легитимацију за вођење спора заснива на чињеници да је био у последњем, мирном и несметаном поседу спорних некретнина почев од 1994. године, односно од дана закључења вансудског поравнања са претходним власником. Међутим, у даљем тексту тужбе, тужилац каже да своју тужбу поставља по основу последњег права на државину будући на несређено земљишно књижно стање спорне некретнине. Да се ради о тужби која се заснива на заштити права на државину произилази из предложеног захтева којим се не тражи утврђење да је извршено сметање поседа одузимањем ствари од стране туженог, те повраћај ствари на основу напред наведене чињенице, већ је тражено да се тужени обавезе да тужиоцу врати у посед некретнине испражњене од лица и ствари и преда их тужиоцу на слободно коришћење и располагање. Из садржине овако постављеног тужбеног захтева јасно следи да се ради о тужби која се заснива на праву на државину, па је правилно првостепени суд применио опште одредбе ЗПП, а не одредбе које се односе на поступак у парницама због сметања државине које предвиђају одређена ограничења у вези са утврђивањем релевантних чињеница, како је то предвиђено чланом 448 Закона." - Пресуда Вишег трговинског суда, Пж. 9036/2007(1) од 22.5.2008. године, Извор: Paragraf lex.

⁹⁴ Крнета С., *Енциклопедија.....*, op.cit., стр. 1028

ситуацији дакле, није битан обим права, ни начин вршења, него постојање фактичке власти на ствари.

Непосредни држалац на породичној кући и стану има право на заштиту државине не само у односу на трећа лица, него и у односу на посредног држаоца.⁹⁵ Ово становиште је прихваћено једнодушно у теорији и у пракси. Спорно је, да ли посредни држалац може подићи државинску тужбу због сметања државине против непосредног држаоца? Наиме, у одлукама наших судова преовлађује схватање да закуподавац може да подигне државинску тужбу против закупца (У судској пракси спорови се најчешће појављују између закуподавца и закупца, али оно што се излаже о њиховом односу важи сходно и за остале случајеве државине ствари и државине права, односно посредне и непосредне државине).⁹⁶

Неспорно је дакле, да право на заштиту има лице које је имало последњу мирну државину. Питање је ко има право на заштиту државине код степеневане државине. У литератури се наводи да иако акт сметања државине учињен уз дозволу држаоца није самовластан питање је да ли акт предузет уз дозволу држаоца једног од више степена државине има карактер сметања државине на осталим нивоима државине. Када је дозволу дао држалац који има државину вишег степена на породичној кући и стану тада ће акт који је изменио државину закупца сасвим извесно бити чин сметања државине. Закуподавац ни сам не може да се меша у државину, па стога нема права ни другима да то дозвољава. Таква његова дозвола остаје без дејства.⁹⁷ Поставља се питање да ли сметање државине постоји ако непосредни држалац, нпр. закупца стана дозволи одређене радње у односу према предметном стану, а то лице промени дотадашњу државину и посредног

⁹⁵ *Када власник бројила тражи од електродистрибуције да искључи струју у његовом објекту, који је дао у закуп тужиоцу, он чини сметање државине тога закупљеног објекта.* Из образложења: "По жалби туженог, Виши суд у П. је потврдио првостепено решење у делу главног захтева, док је решење преиначио у погледу одлуке о трошковима поступка. Наиме, тужиља је била у последњем стању државине предметне непокретности на основу уговора о закупу закљученог са туженим, а тужени је сметао тужиљу у мирној државини предметног објекта на тај начин што је као власник електричног бројила, поднео захтев да му се искључи електрична енергија у објекту, чиме је тужиљу сметао у државину права коришћења електричне енергије у предметном објекту. Институт сметања државине подразумева одређен вид узнемиравања (ометања) држаоца у коришћењу ствари или права, или пак, одузимања државине. Како је тужиља била у последњем стању државине предметне непокретности на основу уговора о закупу закљученог са туженим и како је иста сметана у државини предметног објекта, на тај начин што је по захтеву власника бројила, овде туженог, надлежна служба објекат искључила са напајања електричне енергије, то у конкретном случају постоје услови из чл. 70, 75, 77. и 78 Закона о основама својинскоправних односа и члана 450 Закона о парничном поступку, да се тужиљи пружи судска заштита односно постоји узнемиравање од стране туженог у конкретной правној ствари. С тим у вези, Виши суд у П. је потврдио првостепену одлуку у делу главног захтева". - Решење Вишег суда у Пожаревцу, Гж. 463/2013 од 6.6.2013. године, *Paragraf lex*.

⁹⁶ Орлић М., *op.cit.*, стр. 308

⁹⁷ Вицковић Т., *op.cit.*, стр. 186

држаоца? Одговор на ово питање зависи од тога да ли посредни држалац ужива заштиту у односу на непосредног држаоца. Обзиром да је одговор позитиван⁹⁸, то значи да закупац дозволивши трећем лицу да се усели у стан смета посредну државину закуподавца и закуподавац има право на државинску заштиту према трећем лицу које се уселило у стан и према закупцу који је то дозволио.⁹⁹ Произлази да, када је реч о степенованој државини, сметање може извршити и посредни држалац у односу на непосредног и непосредни у односу на посредног, јер ако непосредни држалац промени однос који постоји између њега и посредног држаоца, посредни држалац би имао право да то последње фактичко стање штити кроз посесорни поступак.

У случајевима када закупац врши преправку закупљене породичне куће или стана без одобрења закуподавца нема дилеме да ли је закуподавчева државина сметана. Као и у претходним случајевима битно је да учињена радња од стране закупца има обележја сметања државине.

Чланом 70 став 3 ЗОСПО регулисана је државина права стварне службености. Државину права стварне службености има лице које фактички користи непокретност другог лица у обиму који одговара садржини те службености.¹⁰⁰

Привремене мере у поступцима за сметање државине на породичној кући и стану нису реткост из разлога јер се штити добро велике материјалне вредности, такође привременом мером је у државинским споровима на породичној кући и стану могуће у целости исцрпети постављени тужбени захтев.

⁹⁸ „На саветовању грађанских и грађанско-привредних одељења Савезног суда, републичких и покрајинских врховних судова и Врховног војног суда из 1985. године, заузет је став „да посредни држалац ужива судску заштиту државине у односу на непосредног држаоца и у односу на треће лице према последњем стању државине засноване правним послом са непосредним држаоцем, при чему није од утицаја пуноважност правног посла о заснивању државине као ни околност да је треће лице сматало посредну државину уз сагласност непосредног држаоца” - Наведено према: Попов Д., Тужба због сметања државине., *op.cit.* стр.227

⁹⁹ Н. Гавела., *Посјед ствари и права.*, *op.cit.*, стр. 112-113

¹⁰⁰ Када је у питању сметање државине права стварне службености на породичној кући и стану као пример можемо посматрати породичне куће у којима је извршена етажна деоба. Уколико на оваквим кућама постоји више улаза одн. да свако има приступ свом делу куће независно од дела другог онда не би требало бити проблема са сметањем државине права стварне службености. Проблем се јавља уколико дође до фактичког коришћења ходника или унутрашњег улаза етажно издвојеног дела једног од власника или држаоца од стране власника или држаоца другог етажног дела како би исти могао доћи до свог дела. У овим ситуацијама може се десити да власник или држалац послужног добра потпуно онемогући или сузи пролаз власника или држаоца повласног добра постављањем неког ормара или било чега другог на месту где се пролаз фактички врши, а што би могло да доведе до онемогућавања или сужења вршења фактичке власти, и тако изврши чин сметања државине права стварне службености на породичној кући. У овом случају власник или држалац повласног добра имао би могућност да поред самопомоћи од суда захтева заштиту због сметања државине права стварне службености.

На овакав случај приликом истраживања у судској пракси нисмо наишли, што не значи да исти не постоје, с друге стране, могу бити квалификовани и другачије а не као сметање државине права стварне службености већ као сметање на ствари између суддржалаца.

За доношење привремене мере потребна је само вероватноћа о основаности захтева, док за одлуку којом се окончава посесорни поступак то није довољно.¹⁰¹

IV НЕДОСТАЦИ И ПРЕДНОСТИ У ПРАВНОЈ ЗАШТИТИ ДРЖАВИНЕ У ОПШТЕ КАО И У ЗАШТИТИ НА ПОРОДИЧНОЈ КУЋИ И СТАНУ

Правна заштита државине као што је у претходном делу рада истакнуто одвија се преко судова опште надлежности. У парницама због сметања државине расправља се и доказује о чињеницама последњег стања државине и насталог сметања, а о праву на државину, о правном основу, савесности државине као и о захтеву за накнаду штете проузроковану сметањем се не расправља.

Судска заштита државине замишљена је као брз, ефикасан и правно рационалан правни пут за странку чији је фактицитет угрожен, међутим у пракси, циљу државинске заштите не придаје се посебан значај.

Разграничење института државине као фактичке власти и права на државину у пракси и даље није јасно разграничено. У парницама због сметања државине не би се смело расправљати о одређеним правним питањима (осим по нашем мишљењу код узнемиравања државине од стране једног или више суддржалаца према другим суддржаоцима), али нажалост није увек тако. Самим тим, када имамо такво упуштање исход државинске парнице чини се неизвеснијим иако је фактичка ситуација јасно и недвосмислено утврђена током поступка.

Институт државине и заштита од сметања има своју сврху, и оправдано бивствује још од Римског права кроз правне поретке држава широм света, али својеврсним тумачењем закона и непридавања превише важности *ratio legis* института државине кроз векове а и данас, чини се, да је државинска заштита помало обесмишљена.

Суд је према ЗПП-у у обавези да приликом одређивања рокова и рочишта у парницама због сметања државине у обавези да посебно води рачуна о хитности предузимања одређених радњи као и коначног решавања самог спора. Мишљења смо да је значај хитности државинског поступка посебно наглашен и значајан код одузимања или узнемиравања државине на породичној кући и стану, јер за држаоца који је изгубио државину и чију заштиту тражи породична кућа или стан може представљати и

¹⁰¹ Водинелић В., *Чему посесорни поступак? О разлогу посесорне заштите.*, *op.cit.*, стр. 296

најзначајније имовинско добро у животу. Међутим, приликом заказивања рочишта у парницама због сметања државине судије не придају велики значај државинским споровима тј. не разликују их по хитности пружања правне заштите од других спорова из парничне материје, као ни по томе да ли се тражи заштита од сметања државине на покретним стварима или су у питању непокретности односно породична кућа и стан.

Одлучивање по привременим мерама које су, можемо слободно рећи, једна од карактеристика државинских спорова, суд често не сматра приоритетним те се одлука о захтеву за доношење решења о привременој мери, уместо у законом предвиђеном року од 8 дана од дана подношења предлога, по неписаном правилу доноси након дужег временског периода а неретко се дешава да се у диспозитиву у коначном решењу о сметању којим се одлучује и о предмету тужбеног захтева одлучи и о самој захтеваној привременој мери проформе. Имајући у виду речено, може се закључити да се захтев за доношење решења по привременој мери а до решавања о главном захтеву, не третира као приоритет иако је замисао законодавца добра до доследног поступања у пракси очито не долази.

Значај привремених мера за заштиту одузете државине на породичној кући и стану је велики, с обзиром на чињеницу да за држаоца коме је одузета фактичка власт на породичној кући или стану доношење решења којим се одређује привремена мера, које је одмах извршиво, значи поновну успоставу фактичке власти која му је одузета односно несметано коришћење породичне куће или стана у ком је, примера ради, живео са својом породицом.

Након доношења првостепеног решења, код одређивања рока за изјављивање жалбе непосредно вишем суду, првостепени суд се строго држи правила и оставља незадовољној странци да може уложити жалбу у року од осам дана. Дискреционо право да жалба не задржава извршење решења суд у својим одлукама обично не користи, што би по нама, за државинске спорове поготово када се ради о сметању државине на породичној кући и стану било јако значајно користити, а све из разлога јер жалбени поступци трају дуго (понекад дуже и од годину дана) а за сво то време сметалац може бити у државини породичне куће и стана и да изјављивањем жалбе одуговлачи поступак и злоупотреби право.

На основу наведених чињеница јасно се може закључити да се о хитности правне заштите у парницама због сметања државине не придаје велики значај.

Иако је ЗПП-ом суду дата могућност доношења решења због изостанка уколико тужени не дође на рочиште за главну расправу (уз испуњење одређених услова), што је по нама, с обзиром на карактер државинских спорова, прилично добро решење, пракса је да се рочишта одлажу и туженом уручује позив за расправу, па уместо брзог решавања државинских спорова имамо одуговлачење и тактизирање тужене странке (сметаоца) која нпр. може бити у државини породичног објекта тужиоца све док се спор правноснажно не оконча.

Странка којој је сметана или одузета државина на одређеној ствари мора посебно водити рачуна о преклузивним роковима о којима суд води рачуна по службеној дужности а то је субјективни 30 дана од дана сазнања за учињено сметање и објективни годину дана од дана учињеног сметања. Када странка поднесе тужбу након протеча поменутих рокова суд је без расправе одбацује, уколико се у току поступка доказивања утврди, супротно наводима из тужбе тужиоца о датуму сметања одн. да је сметање учињено раније него што се то у тужби наводи, што се у пракси дешава, суд одбија тужбени захтев тужиоца о сметању, ове одредбе с обзиром на сврху државинске заштите оправдано заузимају своје место у закону, и суд о овим роковима строго води рачуна што је истраживање у пракси потврдило.

У посесорном поступку држалац који је имао последње мирно стање државине на породичној кући и стану остварује у државинском спору заштиту која је само провизорног карактера, успех држаоца у спору може бити кратког даха, с обзиром на чињеницу да посесорни поступак није сметња за вођење посебног (петиторног) спора у ком ће се одлучити ко има право на државину породичне куће и стана, како би се фактицитет ускладио са правом на државину.

Изјављивање приговора манљивости државине, када су у питању поступци за сметање државине на породичној кући и стану, остају само институти који се помињу у теорији, док се у пракси из неких разлога не изјављују, на питање да ли је разлог правничко незнање или неки други разлог не може се поуздано дати одговор.

Приликом упуштања у ове поступке треба бити опрезан и извагати да ли би на крају било веће штете или користи од њиховог вођења. Адвокатска тарифа на име писања поднесака (тужбе) као и приступа сваком одржаном и неодржаном рочишту је за стандард и платежну моћ грађана врло висока, те није на одмет пре упуштања у државински спор размислити и о тој чињеници.

Без обзира што се у ЗПП-у јасно каже да се о праву на државину, о правном основу и савесности државине не треба расправљати у спору због сметања државине, јер је заштита заснована на другачијем концепту, многе судије приликом утврђивања одлучних чињеница утврђују и право на државину и правни основ па посесорни спор лако може скренути у другом правцу од оног којим би требало да иде и попримити атрибуте петиторног спора. Превазилажење овог проблема могло би се наћи у додатној едукацији одн. формирању појединих група судија који би се у оквиру парничне делатности бавили искључиво парницама због сметања државине, како би исход спора био извеснији, постојала одређена правна сигурност којој сви тежимо као и уједначеност судске праксе када је у питању заштита због сметања државине не само на нивоу судова опште надлежности на територији Републике Србије генерално, већ и праксе у једном од основних судова с обзиром да се одлуке о сметању разликују од судије до судије.

Поље државине је јако широко, одн. постоје разни фактицитети који се законом не могу побројати нити унапред ограничити њихов број, у адвокатској пракси те чињенице могу се искористити као један од главних разлога одн. адута да уколико се не може водити спор о неком субјективном праву и утврђивати чињенице о његовом постојању или непостојању, лако „пређе“ на поље фактичке власти, и тако покуша са извесном дозом ризика да се за заступану странку оствари жељени резултат и издејствује промена у друштвеним односима судском одлуком.

Када говоримо о области сметања поседа, морамо напоменути да се у судовима води доста малициозних поступака одн. поступака у којима настају јако велики трошкови за неку од парничних странака а сметање државине се нпр. заснива на постављању саксија за цвеће, насипањем земље или песка од стране туженика на међи са тужиоцем, или уколико су странке сувласници на истој парцели одн. и судржаоци на делу парцеле за коју један сматра да је искључиво он користи.

У пракси судова Републике Србије државински поступци, супротно смислу и циљу државинске заштите, без обзира на законом постављене рокове и на начело хитности јако дуго трају. У просеку један државински спор траје између једне и две године, понеки поступци чак и више година. У том временском периоду обично дође и до одређених промена од којих зависи исход државинског спора или до промена које битно утичу на исти. Тужбени захтев, нпр. услед продаје хипотековане породичне куће у поступку извршења трећем лицу, која је објект сметања државине, постаје недопуштен, јер се након

принудне продаје треће лице уводи у посед непокретности па сама парница губи смисао одн. више није могуће успоставити раније фактичко стање које је постојало пре чина сметања и такође није могуће туженом забранити да убудуће на исти или сличан начин смета тужиоца у државини јер је тужилац не може ни успоставити у датом поступку.¹⁰²

¹⁰² Слично наведеном примеру и једна одлука Вишег Суда у Новом Саду у жалбеном поступку у ком је државина била одузета. Из образложења: Према ставу овог суда тужба за сметање поседа није тужба за утврђење него кондемпнаторна тужба и решењем суда наређује се туженом за случај одузимања поседа успостава последњег стања поседа, а ако је у питању само узнемиравање државине, туженом се налаже да се уздржава од будућих сметања. *Тужбеним захтевом се не може тражити само утврђење чина сметања нити забрана даљег сметања, јер је циљ државинске тужбе због одузимања државине успостава ранијег фактичког стања државине и заштита тог стања, па се и решењем суда којим се одлучује о тужбеном захтеву наређује туженом да успостави пређашње стање државине, ако је у питању одузимање државине.* Дакле обавезан елемент петитума тужбе због сметања је реституција и забрана даљег сметања... *Правна или фактичка немогућност да се пређашње стање врати чини тужбени захтев недопуштеним. Тужбени захтев без захтева за реституцију је допуштен само у ситуацији ако тужилац има и даље оправдани интерес за утврђивање сметњи због постојања опасности да се исте сметње у будућности понове.* У конкретном случају тужиоци су поставили тужбени захтев тако што су тражили да се деклараторно утврди чин сметања, те да се обавезе тужени да успостави раније стање и да се уздржи од даљег сметања. Како је током поступка као неспорно утврђено да је предметни стан продат, и то пре подношења тужбе, првостепени суд је делимично усвојио тужбени захтев и то само у деклараторном делу, док је у преосталом делу тужбени захтев одбио. *Имајући у виду правну природу тужбе због сметања државине, те само да утврђење чина сметања (деклараторни део захтева) не представља обавезни део одлуке суда у поступку због сметања државине, у ситуацији када су забрана даљег узнемиравања или реституција правно или фактички немогуће, а тужиоци нису доказали постојање правног интереса за утврђивање сметњи због постојања опасности да се исте сметње у будућности понове, овај суд је одлучио као у изреци и одбио захтев тужилаца и у деклараторном делу-* Решење Вишег суда у Новом Саду Гж.бр.782/2016 од дана 11.05.2016.године

V ПРАКСА И РЕЗУЛТАТИ НА ОСНОВУ ИСТРАЖИВАЊА ОДЛУКА О СМЕТАЊУ ДРЖАВИНЕ НА ПОРОДИЧНОЈ КУЋИ И СТАНУ У ПОСТУПЦИМА ПРЕД ОСНОВНИМ СУДОМ У НИШУ И ОСНОВНИМ СУДОМ У ЛЕСКОВЦУ

На основу извршеног увида у предмете Основног суда у Нишу и Основног суда у Лесковцу, истраживања чињеница анализом судских списа у доступној судској пракси дошли смо до нових сазнања из области сметања државине на породичној кући и стану.

На узорку од 60 мериторних одлука и 60 прегледаних предмета о сметању државине на породичној кући и стану у поменутиим основним судовима дошли смо до следећих закључака и сазнања:

Табела 1: Успех тужиоца у спору

Усвојен тужбени захтев	Делимично усвојен	Одбијен тужбени захтев
62,5%	12,5%	25%

Табела 2: Ко сноси трошкове парничног поступка

Нема трошкова поступка или свака странка сноси своје трошкове	Тужилац сноси трошкове поступка	Тужени сноси трошкове поступка
12,12%	18,18%	69,7%

Табела 3: Радња сметања извршена

Постављањем катанца	Променом браве	Вербално	Наношењем силиконског кита у браву
18,9%	73%	5,4%	2,7%

Табела 4: Окончање државинске парнице

Мериторна одлука	Договор странака	Повлачење тужбе	Одбацивање тужбе
82%	2,6%	12,8%	2,6%

У зависности од тога да ли је сметање извршено на делу куће/стана или на целој кући/стану резултати говоре да је у 40% од прегледаних предмета сметање учињено на делу објекта док је у 60% случајева сметање учињено на целом објекту. Сметање државине узнемиравањем учињено је у 12% случајева док је сметање одузимањем државине учињено у 88% случајева. У 57% случајева од прегледаног узорка сметање је учињено на породичној кући док је у 43% случајева то било на стану. У 20% случајева странке у поступку били су бивши супружници док су у 38% случајева странке у поступку биле у родбинским односима. У 81% случајева чин сметања учињен је у градској средини док је 19% учињених сметања било на сеоском подручју. У 59% као тужиоци јављају се особе мушког пола, док се у 41% као тужиоци јављају особе женског пола. У 18% случајева сметање је учињено према посредном држаоцу док је у 82% то учињено према непосредном. У 43% случајева у поступку односно уз тужбу истицан је захтев за одређивање привремене мере. У 32% случајева тужени није имао пуномоћника из реда адвоката већ је самостално иступао у поступку, док су на тужилачкој страни у свим предметима ангажовани пуномоћници из реда адвоката. У периоду краћем од 2 године окончано је 77% парница док је у 23% парница трајала дуже. Трошкови првостепеног поступка у 61% случајева износили су више од 70.000,00 динара док је у 31% случајева тај износ премашио износ од 100.000,00 динара. У 20% случајева суддржаоци су тражили судску заштиту према трећим лицима, док није било ниједног случаја где је један суддржалац био активно легитимисан а остали суддржаоци пасивно легитимисани у истој парници.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Државина настаје успостављањем одређене фактичке власти на ствари. Међутим, иако представља само фактички однос, државина представља самосталан правни институт, који ужива самосталну правну заштиту и друга правна дејства независна од права на ствари.

Државина је фактичка власт на ствари, а не правна, и као таква ужива правну заштиту у нашем правном систему.

У нашем раду утврдили смо да су елементи државине, у зависности од тога да ли је прихваћен субјективни или објективни концепт, *corpus possessionis* и *animus domini* код субјективног, одн. код објективног схватања само *corpus possessionis*. Наше право прихвата објективни концепт државине.

Код постојања одређеног грађанског субјективног права, титулар тог права има могућност да захтева да се фактичко стање усклади са његовим субјективним правом односно није нужно да ствар поседује у својој фактичкој власти као услов за истицање захтева, док је за државинску заштиту неопходно постојање фактичке власти (фактичког стања) јер се управо она и штити у посесорном поступку.

Заштита државине од одузимања или узнемиравања, те могућност да државина која је имала одређене квалитете и која је трајала законом прописано време, путем одржаја прерасте у неко субјективно право, најзначајнија су правна дејства која произилазе из континуитетне функције државине. Свако ко има државину ствари, односно државину права стварне службености, заштићен је од узнемиравања, без обзира на то да ли је његова државина заснована на праву или не.

Могућност да захтева судску заштиту због сметања државине, дотадашњи држалац стиче у моменту сметања његове државине. Рокови у којима се од суда може захтевати заштита државине су преклузивни и о њима суд води рачуна током читавог поступка по службеној дужности.

У нашем раду, смо указали на постојање различитих специфичности државинске заштите као и специфичности државинског поступка, посебан акценат стављен је на заштиту од сметања државине на породичној кући и стану. Бавили смо се проучавањем појма и елемената државине, правне природе, врстама и дејстима државине, и као

најважније поступком судске заштите због сметања државине уопште као и заштитом на породичној кући и стану.

На основу обављеног истраживања дошли смо до закључака да је сметање државине на породичној кући и стану друштвено јако значајан феномен. Ово из разлога јер сметалац може онемогућити држаоца (који обично има и право на државину али не увек) да користи своју породичну кућу или стан, а морамо се сложити, за чланове друштвене заједнице најбитније имовинско добро су објекти у којима живе.

Увидом у предмете о сметању државине на породичној кући и стану и анализом истих дошли смо до следећих закључака: Да се радња сметања најчешће изврши променом браве односно цилиндра на улазним вратима; Да је сметање, одузимањем државине на породичној кући и стану значајно учесталије од сметања извршеног узнемиравањем; Да се подједнако чини сметање државине на породичним кућама и становима, у градовима сметање је учесталије на становима док је разуме се у сеоским срединама то могуће учинити једино на породичној кући; Запажамо да је у великом проценту на страни активно или пасивно легитимисаних странака у поступцима за сметање државине бивших супружника или крвних сродника у правој или побочној линији, што нам само говори на важност предмета рада и на то да нерашчишћени имовински односи из којих произилази и вршење фактичке власти могу имати за последицу нарушавање међуродбинских односа и ширење општег незадовољства.

У великом броју предмета о сметању државине на породичној кући и стану који су били предмет детаљног истраживања, истицан је захтев за одређивање привремене мере, међутим уверили смо се да суд не придаје превелику важност привременим мерама и не поступа у складу са Законом о парничном поступку и Законом о извршењу и обезбеђењу тако да се о привременим мерама обично одлучи када се донесе и решење као коначна одлука о сметању одн. у истом се само напомене да је странка истицала захтев за доношење привремене мере. Овакво поступање противно је циљу и смислу државинске заштите поготово када су објекти сметања имовинска добра велике материјалне вредности односно породичне куће и станови. У парницама за сметање државине на породичној кући и стану тужиоца увек заступа адвокат тако да у државинским поступцима настају велики трошкови за странку која изгуби спор с обзиром на адвокатску тарифу која је у државинским поступцима јако висока.

У нашој судској пракси постоји доста нелогичности и проблема. Највећа замерка односи се на дужину трајања посесорног поступка и на обесмишљавању значаја хитности од стране примењивача права па самим тим и циља посесорне заштите. У пракси је чест случај да непосредни држалац успе у парници због сметања државине на стану у односу на власника стана, иако стан држи без икаквог правног основа. Иако се таквим одлукама судова одржава ред и мир и штити државина, њима се врло често не пружа заштита лицима која имају право на државину. Тиме се отвара пут злоупотреби права и угрожава остварење правичности, нарочито уколико државинску заштиту тражи лице које нема ни својинска ни друга овлашћења. Наиме, до правноснажног окончања поступка за сметање државине на породичној кући и стану долази у просеку за око 2 године, у зависности од случаја до случаја негде се и знатно дуже чека на судску државинску заштиту.

Спроведено истраживање као и лично искуство из праксе аутора, наводе на закључак да се у државинским поступцима дешавају разне малверзације и злоупотребе, као и да је начело слободне оцене доказа и судијско уверење јако широко постављено те би требало зарад правне сигурности грађана то на неки начин ограничити. Законске одредбе које се односе на судску заштиту државине због сметања, како оне у Закону о парничном поступку тако и Закону о основама својинскоправних односа не треба рестриктивно тумачити из разлога јер се у пракси не примењују на начин на који би то требало, односно на начин како би се остварио и *ratio legis* њиховог постојања у позитивном праву.

Доказати фактичко стање које је постојало у тренутку сметања у неким случајевима може бити јако сложено за дотадашњег држаоца, јер с обзиром да се ради о фактичком стању материјални докази као правно најпоузданији ретко бивају предмет доказивања у поступцима за сметање државине на породичној кући и стану, већ се као докази користе искази странака и сведока, мада из неких разлога суд у својим решењима у којима доноси одлуку о сметању наводи и правни основ држања непокретности (нпр. уговор о поклону или купопродаји) иако у поступцима за сметање државине, како смо напоменули у раду нема места одлучивању о праву на државину. Посебно напомињемо да би се у пракси морала придати посебна пажња доследној примени позитивног права зарад правне сигурности.

Државинска заштита и државински (посесорни) спор има својих предности и мана. Посесорна заштита може се користити против власника ствари која представља објект

сметања из разлога јер се у посесорним споровима не расправља о праву на државину. Ипак, државинска заштита у појединим случајевима може бити кратког даха, јер тужени у посесорном спору, који има неко субјективно право на ствари, може водити петиторни (својински) спор о праву на ствари, и на тај начин је одузети од тужиоца у посесорном спору. Посесорни као ни петиторни спор не представљају претходно питање у међусобном односу, односно независни су, па се могу водити у исто време (са замењеним улогама тужилац-тужени) што се често и дешава у пракси. У многим посесорним поступцима долази до злоупотребе права управо из разлога јер се у истом не расправља о правним већ само о фактичким питањима.

Не доводећи у питање оправданост судске државинске заштите, независне од права на државину, мишљења смо да у ситуацијама када је јасно да тужени у државинској парници има право на државину, треба омогућити петиторну противтужбу. Такође, допуштањем петиторног приговора јачег права спречила би се злоупотреба права на државинску заштиту у ситуацијама када би тужилац ствар коју добије по одлуци из посесорне парнице морао вратити посесорно туженом. Онемогућавање истицања својинскоправних приговора води увек новој парници.¹⁰³

Предложена решења би допринела унапређењу правног ситета, првенствено у циљу заштите субјеката права који заслужују да им буде пружена заштита. Задатак правног поретка је првенствено да се кроз правне механизме право приближи правди. Решења позитивног права, у констелацији са стањем у правосудном систему, нажалост, врло често погодују несавесним и непоштеним учесницима правног промета. Стога је у будућности неопходно извршити измене како би институт државине производио значајна правна дејства, без могућности злоупотребе права.

¹⁰³ Вицковић Т., *op.cit.*, стр. 234

ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

Монографије, уџбеници, радови у зборницима, научни и стручни чланци

1. Бартош М., *Табаџи из стварног права*, Београд, 1936.
2. Цветић Р., *Практикум за Судску праксу-грађанско право „Правна дејства државине“*, Нови Сад, 2004.
3. Гамс А., *Основи стварног права*, Београд, 1971.
4. Gavella N., *Посјед ствари и права*, Загреб, 1990.
5. Гершић Г., *Природа државине и основа њене правне заштите : са критичким погледом на наш Грађански законик.*, Државна штампарија Београд., 1885.
6. Глигоријевић Б., *Нека спорна питања из поступка због сметања поседа.*, Архив за правне и друштвене науке., волумен 53, бр. 3-4/1974.
7. Jhering R., *Uber den Grund des Besitzschutzes.*, 1896.
8. Ковачевић Куштримовић Р; Лазић М., *Стварно право*, Ниш, 2009.
9. Ковачевић Куштримовић Р., *Државина према Српском грађанском законнику и Општем имовинском законнику за Црну Гору*, Зборник са саветовања: „150 година од доношења Српског грађанског законика“, Ниш, 1995.
10. Крнета С., *Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада I-III.*, том II., Посјед., Београд., 1978.
11. Крнета С., *Улога и значај посједа у нашем праву.*, докторска дисертација, Сарајево, 1963.
12. Марковић Л., *Грађанско право (прва књига) – Општи део и стварно право*, Београд, 1912.
13. Медић Д., *Државина у праву Републике Српске.*, Годишњак факултета правних наука (Бања Лука), год.2 бр.2, Паневропски универзитет Апеирон., Бања Лука., 2012. Доступно на: http://www.gfpn-au.com/sites/default/files/GFPN-2-2/GFP_godina%20broj%20%20-Dusko%20Medic.pdf
14. Месаровић К., Гласник адвокатске коморе Војводине., бр. 6/1992., Нови Сад
15. Недељковић М., *О правном карактеру државине.*, Архив за правне и друштвене науке., књига трећа, Књижарница Геце Кона., Београд., 1907.
16. Орлић М., *Заштита државине (поседа)*, Анали Правног факултета у Београду, 1979/3-4, 1979.
17. Попов Д., *Тужба због сметања државине.*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 3/2011., Нови Сад., 2011.
18. Попов Д., *Појам и врсте државине*, Нови Сад, 2002.
19. Попов Д., *Концепције о државини*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 1- 3/2000-2001
20. Попов Д., Цветић Р., *Државина према Грађанском законнику за Кнежевину Србију*, Зборник за саветовања; 150 година од доношења Српског грађанског законика, Ниш, 1995.
21. Поповић З., *Заштита државине*, Правни живот-часопис за правну теорију и праксу, 12/1987, 1987.
22. Рајачић Ч., *Стварно право, I дио.*, Загреб, 1956.
23. Рашовић З., *Стварно право.*, Подгорица., 2002.
24. Ромац А., *Извори римског права*, Загреб, 1973.
25. Savigny, *Das Rechts des Besitzes*, Wien, 1865.
26. Станковић О; Орлић М., *Стварно право*, Београд, 1999.
27. Стојановић Д., *Стварно право*, Крагујевац, 1998.

28. Тешић Н., *Неколико актуелних питања из области заштите државине*, Електронски чланак, 2013. Доступно на: <http://www.harmonius.org/wp-content/uploads/2015/03/8-harmonius.pdf>
29. Trabucchi G., *Commentario breve al Codice civile*, Padova, 1997.
30. Судска пракса трговинских судова- Часопис за привредно право, бр. 4/2003
31. Вицковић Т., *Правна дејства државине у савременом праву*, докторска дисертација, Нови Сад, 2016.
32. Визнер Б., *Коментар Закона о основним власничко-правним односима*, Загреб, 1980.
33. Водинелић В., *Чему посесорни поступак? О разлогу посесорне заштите.*, Правни записи, год.IV, бр.2 (2013)., Правни факултет Универзитета Унион., 2013.
34. Водинелић В., *Шта се штити у посесорном поступку? О појму и природи државине(поседа).*, Дјелотворна правна заштита у правичном поступку- Изазови правосудних трансформација на југу Еуропе, Правни факултет свеучилишта у Загребу., Загреб., 2013. Доступно на: http://www.pravo.unizg.hr/download/repository/Liber_amicorum_MD_-_puni_tekst.pdf
35. Wolf E., *Lehrbuch des Sachenrechts.*, Köln., 1971.

ОСТАЛА ИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА

Прописи

1. Српски грађански законик. Доступно на: <http://www.overa.rs/gradanski-zakonik-kraljevine-srbije-1844-god-sa-kasnijim-izmenama.html>
2. Закон о власништву и другим стварним правима. Доступно на: <https://www.zakon.hr/z/241/Zakon-o-vlasni%C5%A1tvu-i-drugim-stvarnim-pravima>
3. Закон о основама својинскоправних односа („Сл.лист СФРЈ“, бр.6/80 и 36/90, „Сл. Лист СРЈ“, бр. 29/96 и „Сл. Гласник РС“, бр. 115/2005-др.закон).
4. Нацрт законика о својини и другим стварним правима. Доступно на: <http://www.ius.bg.ac.rs/prof/materijali/xivmil/NACRT%20ZAKONIKA%20O%20SVOJINI.pdf>
5. Закон о парничном поступку („Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, 49/2013- одлука УС, 74/2013- одлука УС и 55/2014).
6. Закон о извршењу и обезбеђењу („Сл.гласник РС“, бр.106/2015 и 106/2015 – аутентично тумачење)

Судска пракса

1. Решење Вишег суда у Београду, Гж 12676/2013 од 7.5.2014. године
2. Решење Вишег суда у Чачку, Гж. 1318/2010 од 05.01.2011. године
3. Решење Вишег суда у Нишу, Гж 1323/2013 од 10.06.2013. године
4. Решење Вишег суда у Суботици, Гж. 80/2012 од 28.2.2012. године,
5. Решење Вишег суда у Нишу, Гж. 2162/2012 од 06.12.2012. године
6. Решење Вишег суда у Ваљевоу, Гж. 442/2010 од 18.3.2010. године
7. Решење Вишег суда у Београду, Гж. 7809/2012 од 4.9.2014. године
8. Решење Вишег суда у Новом Саду, Гж. 1640/2011 од 24.5.2011.године
9. Решење Вишег суда у Пожаревцу, Гж. 463/2013 од 6.6.2013. године
10. Решење Вишег суда у Ваљевоу, Гж. 172/2011 од 17.2.2011. године
11. Решење Вишег суда у Панчеву, 3 Гж. 721/2012 од 16.10.2012.године

12. Решење Вишег суда у Ваљеву, Гж. 497/2011 о д12.5.211. године
13. Решење Вишег суда у Београду, Гж 7377/2012 од 28.11.2013. године
14. Решење Вишег суда у Ваљеву, Гж 1180/2011 од 8.12.2011. године
15. Врховни суд Србије, Гзз-6/96 од 25.3.1997. године
16. Пресуда Вишег трговинског суда, Пж. 9036/2007(1) од 22.5.2008. године
17. Решење Врховног суда Србије, Прев. 261/2003 од 1.10.2003. године
18. ЖСРи, Гж. 1231/1998, од 23. вељаче 2000. године, Врховни суд Републике Хрватске
19. Решење Вишег суда у Новом Саду Гж.бр.782/2016 од дана 11.05.2016.године

САЖЕТАК

Традиционално, државина је посматрана као чињеница (*possessio non iuris est, sed facti*). Један део правне доктрине сматра да је државина право. Мада има одговарајућа правна дејства и ужива правну заштиту, државина није и не може бити право. Веома често се државина и право на државину поклапају, и правни субјект може имати право на државину (*ius possidendi*) засновано на неком субјективном праву, али државина може настати не само као вршење правне власти, већ и без ње, па и супротно таквом овлашћењу. Свака државина, без обзира на то како је заснована односно како је настала производи одређена правна дејства.

Функције државине које се остварују кроз правна дејства су: функција публицитета, функција континуитета. Правна дејства државине која произлазе из континуитетне функције су бројна, једно од њих, нама најбитније је заштита државине од сметања.

Предмет истраживања нашег рада „Судска заштита државине на породичној кући и стану“, представља анализу заштите државине у судском поступку, указивање на предности и недостатке на судској заштити државине уопште као и заштити државине породичне куће и стана, обрада одлука које су од значаја за поједина питања из области судске заштите државине, као и истраживање судске праксе и приказивање добијених резултата у предметима везаним за сметање државине на породичној кући и стану, те давања одређених закључака на основу сазнања до којих се приликом истраживања дошло.

Циљ нашег рада јесте првенствено извршити анализу позитивноправних решења, као и опредељење и детаљнији одговори на питање шта је *ratio legis* увођења института у правни систем Р. Србије. Такође, основни и општи циљ овог мастер рада јесте свеобухватна обрада, систематизација и анализа државине као правног института, допринос решавању најчешће појављиваних спорних питања у пракси основних судова у Нишу и Лесковцу а у вези са сметањем државине на породичној кући и стану, затим отклањање разних теоријских дилема и изношење нових идеја.

Кључне речи: Државина; Врсте и дејства државине; Сметање државине; Судска заштита државине; Породична кућа и стан; Решења о сметању.

„ Judicial protection of possession on family house and apartment“

SUMMARY

Traditionally, possession has been viewed as a matter of facts (possession not iuris est, sed facti). A part of legal doctrine regards possession as a right. Although possession causes certain legal effects and enjoys protection of the law, possession is not and may not be regarded as a right. Very often factual possession and right to possession overlap and a person may hold a right to possession (ius possidendi) based on some personal right, however possession may be created not only as a result of lawful exercise of one's rights, but also without, or contrary to, exercise of such rights. Each possession, regardless of how it was established, i.e. how it is based creates certain legal effects.

Elements of the possession achieved through legal effects include: element of publicity, element of continuity. Legal effects of possession associated with the element of continuity are numerous and one of them, the one most important to us, includes the protection of possession from infringement of possession.

The thesis "Judicial protection of possession on family house and apartment" presents an analysis of possession protection in judicial procedure, indicates the advantages and disadvantages of judicial protection of possession in general, as well as protection of possession on family house and apartment, analysis of decisions which are significant for certain issues in the area of judicial possession protection, and researching judicial practice and presenting obtained results in cases related to infringement of possession on family house and apartment, reaching conclusions based on information obtained during the research.

The foremost subject of the thesis is to conduct a detail analysis of the meaning and legal nature of possession, as well as detail responses to questions such as: what is the *ratio legis* of introducing the institute into the judicial system of Republic of Serbia. Furthermore, the main and general goal of this master's thesis is the comprehensive analysis, categorization and analysis of possession as the legal institute, contribution to solving most frequent dispute issues in the practice of Courthouses in Nis and Leskovac, related to infringement of possession on family houses and apartments, and removing any theoretical doubts and proposing new ideas.

Key words: Possession; Types and legal effects of possession; Infringement of possession; Judicial protection of possession; Family house and apartment; Conclusions on infringement of possession.

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Кандидат Александар Цекић рођен је 02.01.1992. године у Нишу. Основну школу „Иво Андрић“ завршио у Нишу. Након завршетка основне школе уписује и завршава „Правно-пословну школу у Нишу“, смер Правни техничар. Као ученик 4. године „Правно пословне школе“ освојио је 1. место на Републичком екипном такмичењу у симулацији судског процеса у Крушевцу. Дипломирао је на Правном факултету Универзитета у Нишу 15.10.2015. године, са просечном оценом 9,18. Школске 2015/2016 године уписао је мастер студије на Правном факултету Универзитета у Нишу, на Општем смеру, ужа грађанскоправна научна област. Александар Цекић тренутно обавља приправнички стаж у канцеларији једне нишке адвокатице почев од фебруара 2016. године. Од знања страних језика, кандидат наводи енглески језик. Члан је невладине организације „Protecta“, током средње школе и волонтер у МНРО.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: АЛЕКСАНДАР ЦЕКИЋ

Наслов мастер рада: "СУДСКА ЗАШТИТА ДРЖАВИНЕ НА
ПОРОДИЦНОЈ КУЋИ И СТАЊУ"

Ментор: Проф. др Мирослав Лазич

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, 16.10.2017.

Потпис аутора

А. Цекит

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом «СУДСКА ЗАШТИТА

ДРЖАВИНЕ НА ПОРОДИЦНОЈ КУЉИ И СТАЊУ»
пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу: ✓

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: АЛЕКСАНДАР ЦЕВИЋ

У Нишу, 16.10.2017.

Потпис аутора

A. Cevic